Rok 10. Warszawa, dnia 15 lutego 1934 r. Nr. 3

OSZCZĘDNOŚĆ

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWIE ORGANIZACJI OSZCZĘDNOŚCI W POLSCE

ORGAN ZWIĄZKU MIEJSKICH I POWIATOWYCH KAS OSZCZĘDNOŚCI W WARSZAWIE

Komitet Redakcyjny: *Józef Rożkowski, Juljusz Zdanowski, Jarosław Żaboklicki.*
Redaktor — *Bolesław Obszyński.*

Prenumerata z przesyłką pocztową wynosi:	REDAKCJA I ADMINISTRACJA:	CENY OGŁOSZEŃ
Rocznie . . . . . zł. 28.— Półrocznie . . . . „ 14.— Kwartalnie . . . . „ 7.— Miesięcznie . . . . „ 3.— Cena Nr. pojedyńcz. . „ 1.40	Warszawa, ul. Ś-to Krzyska 13. Konto czekowe w P. K. O. Nr. 1520. Nakład i wydawnictwo „Samorządowego Instytutu Wydawniczego" Sp. z ogr. odp. w Warszawie, ul. Ś-to Krzyska Nr. 13 — Telef. 5-92-63. Rękopisów nadesłanych redakcja nie zwraca. Przedruk dozwolony za podaniem źródła	Strona w tekście: 450 zł., 1/2 str 225 zł., 1/4 str. 112,50 zł. Poza tekstem za stronę 300 zł., 1/2 str. 150 zł., 1/4 str. 75 zł. Dla instytucyj komunalnych i oszczędnościowych: bilanse i tabl. (dostarc. bezpośrednio do administracji) za str. 150 zł., 1/2 str. 75 zł., 1/4 37,50 zł.

Nowa ustawa scaleniowa o ubezpieczeniu społecznem

W dniu 1 stycznia 1934 r. weszła w życie na całym obszarze Państwa Polskiego nowa ustawa scaleniowa z dn. 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznem (Dz. U. Nr. 51 poz. 396) oraz szereg rozporządzeń wykonawczych, do tej ustawy wydanych. Z wejściem w życie tej ustawy tracą moc dotychczas obowiązujące przepisy, odnoszące się do spraw, unormowanych tą ustawą, w szczególności zaś: ustawa z dn. 19 maja 1920 r. o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby, ustawa z dn. 28 grudnia 1887 r. (austrjacka) o ubezpieczeniu robotników od wypadków ze zmianami wprowadzonemi polską ustawą z dn. 30 stycznia 1924 r., oraz ordynacja ubezpieczeniowa Rzeszy Niemieckiej z dn. 19 lipca 1911 r. wraz z późniejszemi zmianami. Natomiast obowiązuje nadal i pozostaje bez zasadniczych zmian (zmiany dotyczą organizacji Zakładu) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24. XI.1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych. Ustawą scaleniową z dn. 28.III.1933 r. nie zostało objęte zabezpieczenie na wypadek bezrobocia robotników i w tym zakresie obowiązuje nadal ustawa z dn. 18.VI.1924 r. (Fundusz Bezrobocia). Również w górnośląskiej części województwa śląskiego pozostały w mocy dawne przepisy niemieckiej ordynacji ubezpieczeniowej z dn. 19.VII.1911 r. w odniesieniu do ubezpieczenia chorobowego i emerytalnego robotników, jakoteż na obszarze b. dzielnicy pruskiej przepisy powołanej ustawy w odniesieniu ubezpieczenia emerytalnego robotników rolnych.

Nowa ustawa scaleniowa przewiduje trojakiego rodzaju ubezpieczenia: 1) *ubezpieczenie na wypadek choroby i macierzyństwa*, 2) *ubezpieczenie od wypadków w zatrudnieniu i chorób zawodowych*, 3) *ubezpieczenie emerytalne robotników* (na wypadek inwalidztwa, starości i śmierci). Pozatem obowiązuje nadal, jak wskazano wyżej, i pozostaje bez zmian czwarty rodzaj ubezpieczenia społecznego, oparty na Rozporządzeniu Prezydenta z dn. 24.XI.1927 r., mianowicie 4) *ubezpieczenie pracowników umysłowych.*

Ubezpieczenie na wypadek choroby i ubezpieczenie od wypadków obowiązywało na całym obszarze Państwa Polskiego już przed wydaniem nowej ustawy scaleniowej, natomiast ubezpieczenie emerytalne robotników nie było znane i nie obowiązywało na obszarach województw centralnych i wschodnich — dla tych obszarów będzie to zatem nowy rodzaj ubezpieczenia społecznego.

Nowa ustawa z dn. 28.III.1933 r. wprowadza dość duże zmiany w dotychczas obowiązujących przepisach ubezpieczeniowych (od choroby i od wypadków) i ogromnie rozszerza zakres osób podlegających obowiązkowi ubezpieczenia, któremu w zasadzie podlegają „wszystkie osoby bez różnicy płci i wieku, pozostające w stosunku pracy najemnej lub stosunku służbowym", a pozatem: a) uczniowie, terminatorzy, wolontarjusze i praktykanci, b) zatrudnieni przez pracodawcę jego krewni i powinowaci, z wyjątkiem małżonka, c) chałupnicy i osoby z niemi pracujące, d) więźniowie, zatrudnieni w myśl art. 19, 20 i 22 Rozp. Prezydenta z dn. 7.III.1928 r.

Obowiązkowi ubezpieczenia będą zatem podlegać mężczyźni i kobiety, zarówno pełnoletni, jak i nieletni, gdyż wiek ma tylko znacznie przy ubezpieczeniu emerytalnem. Również nie ma znaczenia charakter pracodawcy, może nim być zarówno osoba fizyczna, jak prawna, jak również związek prawa publicznego (związki komunalne, międzykomunalne, Komunalne Kasy Oszczędności, instytucje i urzędy oraz przedsiębiorstwa państwowe). Obowiązek ubezpieczenia rozciąga się na wszystkich pracowników zatrudnionych w przemyśle, handlu i rolnictwie (tylko w pewnej mierze), we wszystkich zakładach pracy prywatnych, samorządowych i państwowych, za-

równo obliczonych na zysk, jak i nie mających celów zarobkowych. W ten sposób odpadły obecnie dawne zwolnienia K. K. O. od obowiązku ubezpieczenia od wypadków swoich pracowników. Bez znaczenia jest również stanowisko (dyrektorowie, prokurenci) lub wysokość i sposób wypłaty (miesięcznie, tygodniowo, dziennie) poborów otrzymywanych przez pracowników, dla obowiązku ubezpieczenia istotnym jest tylko charakter zatrudnienia wskazany w art. 2 powołanej ustawy („wszystkie osoby..., pozostające w stosunku pracy najemnej lub w stosunku służbowym"). Wyjęte z pod działania przepisów nowej ustawy scaleniowej są w zasadzie tylko osoby wskazane w art. 5 powołanej ustawy, mianowicie: 1) funkcjonarjusze państwowi, podlegający ustawie z dn. 11.XII.1923 r., zaopatrzeni emerytalnie oraz pracownicy przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe"; 2) funkcjonarjusze państwowi prowizoryczni lub odbywający służbę przygotowawczą, o ile są pracownikami umysłowymi w rozumieniu Rozporządzenia Prezydenta z dn. 24.XI.1927 r.; 3) osoby pozostające w czynnej służbie wojskowej; 4) duchowni wyznań, uznanych przez Państwo, oraz członkowie zakonów oraz osoby, spełniające prace lub posługi bez wynagrodzenia, wyłącznie z pobudek religijnych, humanitarnych lub ideowych; 4) cudzoziemcy, zatrudnieni w przedstawicielstwach dyplomatycznych i konsularnych państw obcych i komisjach międzynarodowych.

Pracownicy rolni (umysłowi i robotnicy) nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby, zaś robotnicy rolni (fizyczni) nie podlegają również i ubezpieczeniu emerytalnemu (za wyjątkiem wojew. Poznańskiego i Pomorskiego), natomiast umysłowi pracownicy rolni podlegają obowiązkowi ubezpieczenia od wypadków oraz ubezpieczeniu emerytalnemu i na wypadek braku pracy na podstawach Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o ubezpieczeniu pracowników umysłowych.

Organizacja.

Do wykonania wszystkich rodzajów ubezpieczeń, t. j. przewidzianych zarówno nową ustawą scaleniową, jako też Rozporządzeniem Prezydenta o ubezpieczeniu pracowników umysłowych, są powołane następujące instytucje: a) Ubezpieczalnie Społeczne, b) 4 Zakłady ubezpieczeń społecznych (1. Zakład Ubezpieczeń na wypadek choroby, 2. Zakład Ubezpieczenia od Wypadków, 3. Zakład Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników, 4. Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych) oraz c) Izba Ubezpieczeń Społecznych.

Ubezpieczalnie Społeczne są to podstawowe organy wykonawcze dla wszystkich czterech Zakładów Ubezpieczeń Społecznych oraz dla Izby Ubezpieczeń Społecznych. Do zakresu działań Ubezpieczalni Społecznej, między innemi, należy:

1) ustalanie obowiązku ubezpieczenia we wszystkich rodzajach ubezpieczeń oraz prowadzenie wykazów ubezpieczonych,

2) wyznaczanie i pobieranie składek ubezpieczeniowych oraz kontrola uiszczania tych składek,

3) przyznawanie i udzielanie świadczeń z ubezpieczeń na wypadek choroby i macierzyństwa,

4) przyjmowanie roszczeń (pretensyj) z tytułu świadczeń należnych ubezpieczonym za ubezpieczenia: a) emerytalne robotników, b) wypadkowe i c) pracowników umysłowych,

5) prowadzenie wykazów i kontrola osób, pobierających świadczenia od wszystkich zakładów ubezpieczeń.

Każda Ubezpieczalnia Społeczna obejmuje terytorjalnie jeden lub więcej powiatów z tem, że liczba obowiązkowo ubezpieczonych powinna wynosić conajmniej 10.000 osób. Ubezpieczalnie Społeczne przejęły majątek i zobowiązania b. Kas Chorych.

Zakres działania Zakładów Ubezpieczeń Społecznych, z których każdy posiada własną osobowość prawną oraz własne władze, jest następujący:

1. *Zakład Ubezpieczenia na Wypadek Choroby* — koordynuje, uzupełnia i usprawnia działalność Ubezpieczalni Społecznych w zakresie ubezpieczenia na wypadek choroby i prowadzi wspólną działalność leczniczą dla wszystkich Zakładów Ubezpieczeń (art. 56).

2. *Zakład Ubezpieczenia od Wypadków* — przyznaje i udziela świadczeń przewidzianych ubezpieczeniem od wypadków, organizuje akcję zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym, organizuje zakłady szkolenia inwalidów, ustala wysokość składek, przypadających za ubezpieczenie i t. d., jak to szczegółowo wylicza art. 57 ustawy.

3. *Zakład Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników* — przyznaje i udziela świadczeń, przewidzianych w emerytalnem ubezpieczeniu robotników, współdziała w akcji zmierzającej do przywrócenia zdolności do zarobkowania inwalidów - robotników, prowadzi statystykę ubezpieczeń emerytalnych i t. d., jak to wylicza art. 58 ustawy.

4. *Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych* — przyznaje i udziela świadczeń emerytalnych i na wypadek braku pracy pracownikom umysłowym, współdziała w akcji, zmierzającej do przywrócenia zdolności do zarobkowania inwalidów - pracowników umysłowych i wogóle wykonywa wszelkie inne czynności w zakresie ubezpieczenia pracowników umysłowych (art. 59).

Ponad Zakładami Ubezpieczeń Społecznych oraz Ubezpieczalniami Społecznemi stoi *Izba Ubezpieczeń Społecznych*, która jest powołana do koordynowania działalności tych instytucyj oraz do działalności, zmierzającej ku osiągnięciu wspólnych celów tych instytucyj. W szczególności do zakresu jej działalności należy: 1) reprezentowanie instytucyj ubezpieczeń społecznych na fachowych zjazdach i konferencjach, 2) podejmowanie akcyj, zmierzających do rozwoju ubezpieczeń społecznych, 3) prowadzenie ogólnej statystyki wszystkich rodzajów ubezpieczeń społecznych, ustalenie ogólnych metod opracowywania bilansów ubezpieczeniowo - technicznych, 4) ustalanie zasad prowadzenia rachunkowości, badanie i opinjowanie budżetów i sprawozdań rocznych, 5) lustracja działalności zakładów, 6) opinjowanie planów lokat funduszów i zasobów zakładów, 7) rozstrzyganie sporów pomiędzy Zakładami i Ubezpieczalniami, 8) pociąganie do odpowiedzialności dyscyplinarnej dyrektorów ubezpieczalni, względnie ich zastępców i t. d., jak to szczegółowo podaje art. 60 ustawy.

Władze.

Władzą wykonawczą Ubezpieczalni Społecznej jest dyrekcja, w skład której wchodzi dyrektor i lekarz naczelny oraz jeden lub dwaj wicedyrektorzy.

Każdy z Zakładów Ubezpieczeń Społecznych posiada własne władze, któremi są: 1) Rada, 2) Komisja Administracyjna, 3) Dyrekcja i 4) Komisja Rewizyjna.

Organami ustrojowemi Izby Ubezpieczeń Społecznych są: 1) Rada Zarządzająca, 2) Prezydjum Izby, 3) Prezes, 4) Dyrekcja, 5) Komisja Rewizyjna.

(Osoby, interesujące się podziałem kompetencji tych władz — odsyłamy do samej ustawy).

Składki ubezpieczeniowe i sankcje karne.

Wysokość składki ubezpieczeniowej jest obliczana od faktycznego zarobku pracownika; tak zwane grupy zarobkowe zostały obecnie zniesione, wprowadzono natomiast maksymalne stawki zarobkowe. O ile wynagrodzenie pracownika przekracza te maksymalne stawki — wolne jest od opłaty składek na ubezpieczenie społeczne (naprzykład przy ubezpieczeniu na wypadek choroby najwyższa norma zarobku wynosi 174 zł. tygodniowo, również ta sama norma obowiązuje w ubezpieczeniu od wypadków).

Składka wynosi:

1. *Za ubezpieczenia na wypadek choroby:* a) za pracowników umysłowych 4,6%, b) za robotników 5% od zarobku tygodniowego. Połowę składki płaci pracodawca, połowę pracownik.

2. *Za ubezpieczenie emerytalne robotników:* za wszystkich robotników 5,2% od zarobku tygodniowego (z pewnemi wyjątkami w górnictwie i hutnictwie), 3,3% składki płaci pracownik, a 1,9% płaci pracodawca.

3. *Za ubezpieczenia od wypadków* składka jest ustalana co 3 lata, a wysokość jej jest uzależniona od stopnia bezpieczeństwa danego rodzaju przedsiębiorstwa. Całość składki opłaca sam pracodawca.

4. *Za ubezpieczenie pracowników umysłowych*— składka wynosi: a) za ubezpieczenie emerytalne — 8% od zarobków miesięcznych (maksymalna norma 725 zł.), b) za ubezpieczenie na wypadek braku pracy — 2,8% od zarobków miesięcznych (maksym. 725 zł.) i c) od nadwyżki ponad 725 zł. — 1,68% za ubezpieczenie na wypadek braku pracy. Składkę opłaca w zależności od jej wysokości (do 60 zł.) całkowicie lub częściowo (ponad 60 zł. zarobku miesięcznego) pracodawca.

Pracodawca obowiązany jest przy wypłacie zarobków potrącać część składki, przypadającej na pracownika, jest on bowiem odpowiedzialny przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych za opłatę całości składek. O ile tego obowiązku zaniechał, obowiązany będzie zapłacić całą składkę z własnych zasobów. Obowiązek potrącania składek i wpłacania takowych Zakładowi Ubezpieczenia powstaje z samego prawa, bez potrzeby zawezwań ze strony Zakładu. Pracodawca obowiązany jest sam dokonać wszelkich manipulacyj (zgłosić pracownika, obliczyć i potrącić składki), a następnie w całości w terminie je wnieść do Ubezpieczalni Społecznej pod rygorem odpowiedzialności karnej (grzywna od 300 do 3.000 zł., względnie areszt do 3 miesięcy), przewidzianej w nowej ustawie scaleniowej w art. 269 do 286 tej ustawy.

Świadczenia.

Ustawa przewiduje następujące świadczenia *w ubezpieczeniu na wypadek choroby:* 1) pomoc lekarską przez 26 tygodni (opiekę lekarską, lekarstwa i środki opatrunkowe), 2) zasiłek chorobowy w wysokości 50% przeciętnego zarobku tygodniowego, poczynając od czwartego dnia niezdolności do pracy, nie dłużej jednak niż 26 tygodni. Z a s i ł e k c h o r o b o w y n i e j e s t w y p ł a c a n y w o k r e s i e c z a s u, w k t ó r y m w myśl p r z e p i s ó w p r a w n y c h l u b u m o w y z b i o r o w e j, p r a c o w n i k o w i f i z y c z n e m u l u b u m y s ł o w e m u p r z y s ł u g u j e p r a w o d o c a ł k o w i t e g o w y n a g r o d z e n i a z e s t r o n y p r a c o d a w c y. Poza tem ustawa przewiduje leczenie szpitalne (art. 103), zasiłki domowe i szpitalne (art. 104), pomoc leczniczą i zasiłki przy połogu (art. 105 — 107) oraz zasiłek pogrzebowy (art. 108).

Świadczenia na wypadek choroby i połogu są zapewnione również członkom rodziny ubezpieczonego.

Ustawa scaleniowa wprowadza przepis, dotyczący możności ustanawiania specjalnych dopłat do świadczeń. Rozporządzeniem Ministra Opieki Społecznej (Dz. Ust. Nr. 103/33, poz. 815) z dn. 1 stycznia 1934 r. zostały wprowadzone następujące dopłaty: 1) za każdą poradę lekarską 20 gr., 2) za każdy zabieg leczniczy 10 gr., 3) za każde lekarstwo 10 gr., 4) za każdy specyfik farmaceutyczny 30 gr.

W ubezpieczeniu od wypadków i chorób zawodowych ubezpieczonym, którzy stali się niezdolni do zarobkowania wskutek wypadku, ustawa zapewnia zarówno świadczenia gotówkowe (renta wypadkowa, renta wdowia, sieroca, zapomoga pośmiertna), jako też świadczenia w naturze (leczenie). Ubezpieczony całkowicie niezdolny do zarobkowania otrzymuje pełną rentę, która wynosi miesięcznie $66^2/_3$ przeciętnego miesięcznego zarobku ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w ciągu ostatnich 52 tygodni (art. 139). Częściowo niezdolny do zarobkowania otrzymuje odpowiednią procentową część pełnej renty. Renta wdowia wynosi 30% przeciętnego zarobku, wskazanego wyżej (art. 139). Renta sieroca wypadkowa wynosi 20%, dla sieroty bez ojca i matki 25% zarobku przeciętnego wskazanego wyżej (art. 139); renta dalszej rodziny wynosi również 20% przeciętnego zarobku.

W ubezpieczeniu emerytalnem (robotników) ustawa zapewnia ubezpieczonym, którzy stali się niezdolni do zarobkowania lub osiągnęli pewną granicę wieku (60 wzgl. 65 lat), świadczenia w formie wypłat pieniężnych (renta inwalidzka, renta wdowia i sieroca poinwalidzka, zapomoga pośmiertna) lub świadczenia w naturze (leczenie). Renta inwalidzka składa się z kwoty zasadniczej i kwoty indywidualnej. Wysokość kwoty zasadniczej, która jest stała, ustala corocznie Rada Ministrów, kwotę indywidualną wymierza się według wysokości przeciętnego miesięcznego zarobku ubezpieczeniowego i waha się w granicach od 10% do 40% przeciętnego zarobku mie-

sięcznego. W razie śmierci osoby, pobierającej rentę inwalidzką, przysługuje wdowie i dzieciom prawo do renty wdowiej wzgl. sierocej oraz do jednorazowej zapomogi pośmiertnej. Prawo do świadczeń w ubezpieczeniu emerytalnem jest uzależnione od przebycia w ubezpieczeniu 200 tygodni składkowych, które powinny przypadać na okres ostatnich 10 lat przed powstaniem inwalidztwa.

Co się tyczy osób ubezpieczonych w *zakładach ubezpieczeń pracowników umysłowych*, to osoby te z samego prawa (art. 299) stają się ubezpieczonemi w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych. Ich prawa i obowiązki, jak również prawa i obowiązki osób uprawnionych lub pobierających świadczenia na podstawie Rozporządzenia Prezydenta z dn. 24 listopada 1927 r. (Dz. Ust. Nr. 106, poz. 911) nie ulegają w zasadzie zmianie.

Rozstrzyganie sporów.

Ustawa przewiduje, iż spory między pracodawcami, ubezpieczonymi i uprawnionymi do świadczeń z jednej strony, a instytucjami ubezpieczeń społecznych z drugiej strony, wynikłe z zastosowania nowej ustawy, mają być rozstrzygane przez specjalne organy, które będą powołane do życia osobną ustawą, obecnie zatem do czasu utworzenia specjalnych organów, spory te w odniesieniu do każdej dzielnicy będą rozstrzygane przez dotychczasowe organy orzekające. Na obszarze dzielnicy b. zaboru rosyjskiego miarodajne będą w sprawach obowiązku ubezpieczeniowego i wymiaru składek w ubezpieczeniu na wypadek choroby — Sądy powszechne; w sprawach obowiązku ubezpieczenia, wymiaru składek i zaliczenia do kategorji ubezpieczeniowej w ubezpieczeniu od wypadków — w pierwszej instancji urzędy wojewódzkie i w drugiej instancji — Ministerstwo Opieki Społecznej.

Nadzór.

Zwierzchni nadzór nad Ubezpieczalniami Społecznemi i bezpośredni nad Zakładami Ubezpieczeń Społecznych i Izbą Ubezpieczeń Społecznych sprawuje Minister Opieki Społecznej. Bezpośredni zaś nadzór nad Ubezpieczalniami Społecznemi wykonywują państwowe Urzędy Ubezpieczeń Społecznych. Ilość, właściwość terytorjalną i sposób wykonywania nadzoru nad Ubezpieczalniami Społecznemi w dziedzinie lecznictwa i profilaktyki ustala w drodze rozporządzenia Minister Opieki Społecznej. Władze nadzorcze (Minister, P. U. U. S.) mają między innemi prawo w każdym czasie dokonywania lustracji podległych im instytucyj ubezpieczeń społecznych, rozwiązywania poszczególnych organów kolegjalnych, zawieszania w czynnościach naczelnego dyrektora, członków dyrekcji i wdrażania przeciwko nim postępowania dyscyplinarnego, ustanawiania komisarzy lub specjalnych tymczasowych organów kolegjalnych (komisarycznych), brania udziału i zwoływania z własnej inicjatywy wszelkich organów kolegjalnych instytucyj ubezpieczeń społecznych. Zatwierdzeniu przez władze nadzorcze podlegają również uchwały i decyzje organów instytucji ubezpieczeń społecznych w sprawach majątkowych, dotyczących: 1) preliminarzy budżetowych, 2) zamknięć rachunkowych, 3) lokat funduszów, 4) zbywania majątku nieruchomego, wierzytelności i tytułów dłużnych, 5) zaciągania pożyczek i t. d.

Podaliśmy w pobieżnem streszczeniu zasady, na których zostało oparte scalenie i ujednostajnienie ubezpieczeń społecznych w Polsce. Wnoszą one dość znaczne i zasadnicze zmiany w dotychczasowym stanie rzeczy, szczególnie na obszarach województw centralnych i wschodnich. Jaki wynik w życiu praktycznem da nowa ustawa, trudno przesądzać, w każdym razie należy się liczyć już obecnie to jest w bieżącym roku budżetowym z koniecznością ponoszenia przez zakłady pracy (K. K. O.) zwiększonych kosztów na świadczenia socjalne.

J. Żaboklicki.

Na marginesie nadsyłanych bilansów i sprawozdań K. K. O. za rok 1933

III.

Piękne i wyczerpujące sprawozdanie za r. 1933 wydała drukiem również i K. K. O. m. Włocławka. W sprawozdaniu tem, między innemi czytamy:

„Zarząd Kasy prowadzi stale planową i systematyczną propagandę oszczędności. W prasie miejscowej zamieszczane zostają odpowiednie artykuły oraz sprawozdania, bilanse i inne dane, dotyczące organizacji, działalności i rozwoju instytucji a mające na celu krzewienie zmysłu oszczędności wśród społeczeństwa, przedewszystkiem zaś wśród młodzieży szkolnej. Za wzorem lat ubiegłych rozdała Kasa w roku sprawozdawczym 624-em uczniom najmłodszych klas wszystkich szkół w mieście książeczki oszczędnościowe z jednozłotowym wkładem zawiązkowym. Koszty propagandy, wynoszące w ciągu roku sprawozdawczego kwotę zł. 5.964,01, obejmują również wydatki na kartoniki, znaczki oszczędnościowe, broszury, „Gazetkę Oszczędnościową“ a wreszcie kalendarzyki propagandowe i portmonetki. Te ostatnie, wykonane z dobrej skóry, zawierają wewnątrz również skarbonkę, zamykaną na kluczyk, przechowywany w Kasie. Na zewnątrz znajduje się napis „Składam oszczędności w Komunalnej Kasie Oszczędności m. Włocławka“, wewnątrz zaś napis „ile razy otworzysz — odłóż“. Portmonetka, będąca codzień w użyciu, przypomina stale obowiązek oszczędzania.

Ponadto wspomnieć należy o zainstalowaniu największej i najefektowniejszej w mieście reklamy neonowej, o wyświetlaniu filmów propagandowych w kinie oraz o rozpowszechnieniu 250 egzemplarzy szczegółowego sprawozdania rocznego i 3000 egzemplarzy bilansu netto wraz z wykresami, ilustrującemi działalność Kasy i odpowiedniemi opisami, przeznaczonemi dla szerszych mas“.

„Pomimo niekorzystnych warunków dla kapitalizacji wewnętrznej, wywołanych światowym kryzysem gospodarczym i monetarnym, łączna suma wkładów ulokowanych w Kasie (wkłady oszczędnościowe, kredyty udz. Kasie w formie lokat

oraz rach. czekowe) osiągnęła w końcu roku sprawozdawczego kwotę zł. 1.038.767,59 wobec zł. 900.649,44 z roku poprzedniego".

Ruch wkładów oszczędnościowych.

Rok	W ciągu roku				Stan wkładów w końcu roku względnie miesiąca
	wpłat		wypłat		
	Liczba	Suma zł.	Liczba	Suma zł.	Zł.
1928	3.116	258.039.39	269	66.015.35	192.024.04
1929	14.754	537.139.72	2.285	355.291.—	373.872.76
1930	15.385	933.403.34	4.308	601.161.69	706.114.41
1931	16.690	1.189.004.23	5.486	1,178.062.96	717.055.68
1932	16.508	1.257.313.92	6.840	1.172.635.16	801.734.44
1933	18.567	1.818.874.36	8.477	1.685.646.21	934.962.59

„W ciągu roku 1933 dokonano na rachunku wkładów oszczędnościowych 27.044 operacyj, co daje przeciętnie 91 operacyj dziennie przy 297 dniach czynności Kasy. W roku poprzednim przeciętna ilość operacyj dziennie wynosiła tylko 78.

Obroty roczne na tym rachunku wyniosły kwotę zł. 3.504.520,57 zatem powiększyły się w stosunku do obrotów z roku poprzedniego o poważną kwotę zł. 1.074.571,49, t. j. o 44,2%. W roku 1932 przyrost ten wynosił tylko 2,7%.

Suma wkładów oszczędnośściowych osiągnęła w końcu roku sprawozdawczego kwotę zł. 934.962,59 a więc w porównaniu z kwotą zł. 801.734,44 z końca roku poprzedniego wzrosła o zł. 133.228,15 t. j. o 16,6% *). W roku poprzedzającym 1932 omawiany wzrost wynosił 11,8%".

„Najbardziej wzrosły wkłady osób i firm prywatnych, które są istotnym miernikiem zaufania. W dniu 31 grudnia 1933 r. wynosiły one sumę zł. 838.588,20, ulokowaną na 9783 kontach wkładowych **), zatem wobec zł. 692.290,24 z roku poprzedniego, ulokowanych na 8690 kontach, wzrosły o zł. 146.297,96 i 1.093 kont, a więc o 21,1% sumy wkładów i 12,6% liczby wkładców".

„Pragnąc ułatwić sferom pracującym gromadzenie oszczędności w godzinach wieczorowych oraz umożliwić kupcom bezpieczne lokowanie codziennych pozostałości gotówkowych, Kasa uruchomiła od października 1933 r., dział wkładów oszczędnościowych również i w godzinach wieczorowych, przyjmując i wypłacając wkłady w godzinach od 18 do 19,30. Inowacja ta okazała się wielkiem udogodnieniem dla społeczeństwa miejscowego, a w szczególności dla sfer pracujących i właścicieli mniejszych sklepów, którzy tylko wieczorem mogą składać swe oszczędności lub też wolne fundusze, a ponadto przyczyniła się do poważnego wzrostu frekwencji w dziale wkładów oszczędnościowych a w pewnej mierze i do wzrostu sumy wkładów.

Kasa utrzymywała w dalszym ciągu poważne rezerwy gotówkowe. Poza gotówką w kasie i na rachunkach bieżących w innych instytucjach kredytowych, wynoszącą w końcu roku sumę zł. 87.990,71, posiadała Kasa rezerwy w postaci papierów wartościowych własnych na sumę zł. 54.309,98 jak również i w postaci niewyczerpanego kredytu redyskontowego w sumie zł. 156.429,39. Kwota najpłynniejszych aktywów wynosiła zatem w końcu okresu sprawozdawczego zł. 298.730,08 co stanowi 45,6% wkładów a'vista. Takie pogotowie gotówkowe umożliwiało wypłacanie bez żadnych zastrzeżeń wkładów a'vista, aczkolwiek wkłady te wiązane są sumą zł. 500.— dziennie".

„Dzięki poważnemu wzrostowi wkładów i płynności udzielanych pożyczek Kasa kontynuowała bez przerwy pomoc kredytową dla ludności miasta, przyczyniając się w dużej mierze do łagodzenia skutków depresji gospodarczej, zasilając przystępnym kredytem miejscowe warsztaty pracy. Łączna pozostałość udzielonych kredytów wynosiła w końcu roku sprawozdawczego sumę zł. 1.182.032,55 co w porównaniu ze stanem z końca roku poprzedniego stanowi wzrost o 11,4%. W roku 1932 wzrost ten wynosił tylko 4,8%.

Konieczność zachowania daleko idących ostrożności przy rozprowadzaniu kredytów, zmusiła władze Kasy do wprowadzenia szeregu dalszych ograniczeń w działach pożyczek wekslowych i dyskontowym. Aczkolwiek statut zezwala na przyjmowanie weksli pożyczkowych zaopatrzonych w podpisy 2 żyrantów, Zarząd Kasy żąda przynajmniej 3 żyr, nie wliczając w to współmałżonka, który ponadto obowiązkowo żyruje bądź poręcza odnośny weksel. W przeciwieństwie do lat ubiegłych Zarząd faworyzuje pożyczki wekslowe zabezpieczone hipotecznie w sposób przewidziany w p. 3 § 46 obowiązującego statutu Kasy, przyczem odnośne weksle muszą być żyrowane jeszcze przynajmniej przez jedną poza współmałżonkiem osobę, zapewniającą terminową spłatę całej pożyczki".

„Niezabezpieczone hipotecznie pożyczki wekslowe udzielane na okres nieprzekraczający 6 miesięcy, zwrotne były przeważnie w równych ratach miesięcznych. Ponieważ wszystkie pożyczki spłacalne były w ściśle określonych ratach miesięcznych lub kwartalnych, a Zarząd Kasy konsekwentnie eliminował z grona swych klijentów osoby lub firmy prolongujące ustalone terminy spłat, fundusze obrotowe Kasy charakteryzują się całowitą płynnością".

„Dlatego też Kasa nietylko zaspakajała w roku sprawozdawczym każde uzasadnione zapotrzebowanie kredytowe rzemiosła, kupiectwa, drobnego przemysłu, sfer pracujących oraz na budowę i remonty domów, ale ponadto niosła doraźną pomoc kredytową okolicznym komunalnym kasom oszczędności".

„Za wzorem lat ubiegłych, również i w roku sprawozdawczym Kasa, dla czystości bilansu, spisała na straty cały remanent niezabezpieczonych hipotecznie weksli zaprotestowanych w roku poprzednim 1932 wraz z kosztami w kwocie zł. 12.279,73, aczkolwiek wyegzekwowane z tego tytułu kwoty powiększą niewątpliwie zyski lat następnych".

„W związku z akcją budowy tanich mieszkań, Kasa nabyła na licytacji 10.896 m² placów przy zbiegu ulic Planty, Wiejskiej i Ułańskiej i zamierza wybudować w r. 1934 kolonję urzędniczą, złożoną z 25 domów mieszkalnych z ogródkami. Budowę zamierza Kasa finansować ze specjalnego funduszu, ulokowanego na ten cel w Kasie przez Zarząd Miejski m. Włocławka, oraz z celowych wkładów budowlano - oszczędnościowych".

„Projektowana inwestycja łącznie z wybudowanemi już w latach ubiegłych dwoma blokami domków szeregowych, składającemi się z 16 mieszkań po 2 pokoje z kuchnią i przedsionkiem, z oddzielnemi ogródkami, podwórzami i komórkami gospodarczemi będą poważnym dorobkiem Kasy na polu walki z brakiem mieszkań we Włocławku".

„Z zysków netto w sumie zł. 20.630,87, otrzymanych na operacjach w roku sprawozdawczym, odpisano na amortyzację ruchomości zł. 2.645,41 oraz na możliwe straty na wekslach protestowanych (o czem mowa była wyżej) zł. 12.279,73, a czysty zysk w kwocie zł. 5.705,73, pozostały po dokonaniu tych odpisów, użyty zostanie na powiększenie funduszu zasobowego z sumy zł. 48.397,59 do sumy zł. 54.103,32".

„Nadmienić również należy, że z zysków bieżących pokryte zostały całkowicie wydatki na przebudowę i urządzenie nowego lokalu w kwocie zł. 6.086,77".

Koszty administracji (zł. 84.171,10) w stosunku

*) Wzrost %%, jak w P. K. O. — Przycz. autora.
**) W tem zł. 47.284,05 na 5.427 książeczkach włożyła młodzież szkolna i dzieci.

do sumy bilansowej (zł. 1.459.979,33) wyniosły 5,75% — w tem koszty prop. (zł. 5.964,01) 0,41% oraz omówione wyżej koszta urządzenia lokalu (zł. 6.086,77) t. j. 0,41% sumy bilansowej.

„Biorąc pod uwagę okólnik Związku Miejskich i Powiatowych Kas Oszczędności z dnia 16 września 1933 r., postanowiono nie udzielać żadnych kredytów członkom Komisji Rewizyjnej, Rady i Zarządu Kasy i w związku z tem zmieniono odnośne przepisy regulaminowe".

Ponieważ Kasa posiada już fundusz zasobowy przewyższający 5% wkładów oszczędnościowych, będzie więc mogła połowę swych przyszłych zysków, zgodnie z przepisami § 25 statutu K. K. O., używać na cele użyteczności publicznej, na cele zgodne z interesami i celami Kasy, na cele przypominające miejscowemu społeczeństwu, pożyteczne i celowe istnienie i rozwój K. K. O.

Z uwagi na to, że pomieniona K. K. O. byt swój opiera o kapitały własne i wkłady oszczędnościowe — sądzić należy, że organa Kasy skorzystają z powołanych uprawnień już przy podziale zysków za r. 1934, tembardziej, że zobowiązania Kasy (zł. 1.217.831,74) nie przewyższają 10-ciokrotnie nawet kapitału zakładowego (zł. 150.0000.—).

Józef Rożkowski.

Przepisy prawne o zaciąganiu pożyczek przez samorządy, obowiązujące na terenie województw centralnych i wschodnich*)

Przepisy prawne o uprawnieniu i sposobie zaciągania pożyczek przez związki samorządowe na terenie województw centralnych i wschodnich zawierają: Dekret o samorządzie powiatowym z dn. 4 lutego 1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 13, poz. 141); Dekret o samorządzie miejskim z dn. 14.II.1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 13, poz. 140); Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z 14.VIII.1919 roku o samorządzie miejskim (Dz. Urzędowy Z. C. Z. W. Nr. 12, poz. 99); Ustawa o organizacji Zarządu Gub. Kr. Pol. (Zb. pr. ces. ros. z r. 1892, t. II do r. 1913 dz. V art. 194 — 286); Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodn. z dn. 26. IX.1919 r. o samorządzie gminnym (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 21, poz. 215); Ustawa o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (tekst jednolity — Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 884 z 1932 r.); rozporządzenie wykonawcze do ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 23 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 113, poz. 937); ustawa o częściowej zmianie ustroju samorządu z dn. 23 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294) i in.

Przepisy obecnie obowiązujące stwarzają dla samorządów uprawnienia do zaciągania pożyczek. Ustawodawstwo rozróżnia dwa rodzaje pożyczek: 1) długoterminowe, o charakterze inwestycyjnym, trwale obciążające związek samorządowy i 2) krótkoterminowe na czasowe zasilenie funduszów obrotowych (pozabudżetowe).

Pożyczki muszą być oparte o uchwałę organu stanowiącego związku samorządowego. W związku z rozróżnieniem dwu typów kredytów, przepisy prawne rozróżniają dwa typy uchwał organu stanowiącego: 1) na określoną pożyczkę długoterminową i 2) uchwałę ogólną,ramową, upoważniającą organ zarządzający do zaciągania w okresie budżetowym pożyczek krótkoterminowych. Uchwała dla pożyczki długoterminowej winna określić rodzaj i cel pożyczki, warunki i oprocentowanie. Każda pożyczka długoterminowa musi być oparta o specjalną, dla niej specjalnie powziętą, uchwałę. Inaczej rzecz ma się z pożyczkami krótkoterminowemi (pozabudżetowemi). Dla zaciągnięcia pożyczki krótkoterminowej wystarczające jest jednorazowe upoważnienie organu stanowiącego związku samorządowego dla organu zarządzającego, zawarte w jednej ogólnej uchwale. Uchwała ogólna jest ramową. Podaje granice najwyższego napięcia zadłużenia, zawiera czasokres obowiązywania w granicach jednego okresu budżetowego, upoważnia Zarząd związku samorządowego do zaciągnięcia pożyczki lub wystawienia weksli w każdym czasie, oczywiście w granicach upoważnienia. Poniżej podajemy procedurę powzięcia i warunki, jakim muszą odpowiadać uchwały dla poszczególnych związków samorządowych.

*) Do omówienia poruszonego tematu ew. jeszcze powrócimy. (Przyp. Redakcji).

UCHWAŁA ORGANU STANOWIĄCEGO [1]).

Miasta.

Uprawnienia do zaciągania pożyczek przez gminy miejskie zawierają: art. 43 p (1) lit. l; art. 44 p. (1) lit. d; ustawy z 23 marca 1933 o częściowej zmianie ustroju samorządu.

Wymogiem bezwzględnym zaciągnięcia pożyczki jest uchwała Rady gminy miejskiej. *Pożyczki długoterminowe* zaciąga gmina na podstawie poszczególnych uchwał (dla każdej pożyczki oddzielna uchwała). Natomiast *pożyczki krótkoterminowe* zaciąga gmina na podstawie upoważnienia zarządu gminy przez Radę gminy jedną ogólną uchwałą. Art. 43 p. (1) lit. l wyraźnie określa przeznaczenie pożyczek krótkoterminowych, używając na ich określenie słowa „pożyczek krótkoterminowych na czasowe zasilenie funduszów kasowych".Rola zatem Zarządu gminy przy tej generalnej uchwale streszcza się jedynie do zaciągnięcia pożyczki w razie niemożności terminowego wykonywania budżetu, a więc przede-

1) Uwaga. Odnośnie wymaganej kwalifikowanej większości obecnych członków organów stanowiących związków samorządowych przy podejmowaniu uchwał o zaciąganiu pożyczek, należy liczbę członków tych organów rozumieć, jako liczbę ustawowo przewidzianą dla organu stanowiącego danego związku samorządowego, nie zaś jako liczbę członków, jaką ten organ w danej chwili posiada. (Okólnik Min. Spr. Wewn., z dn. 9.XI.1921 r. Nr. 151 (S. M. 1128) Zb. Zarz. str. 796).

wszystkiem zbiega się z pieczą o gospodarkę budżetową. Zarząd gminy jest w dalszym ciągu ograniczony w zaciąganiu pożyczek art. 44 p. (1) lit. d, obowiązkiem kolegjalnego działania. Dla kolegjum art. 44 w dalszych punktach (4) i (5) podaje specjalny regulamin obrad. (Niezbędna jest do prawomocności uchwał obecność więcej niż połowy członków kolegjum (magistratu); uchwały zapadają zwykłą większością).

Odnośnie postępowania przy uchwalaniu pożyczek obowiązują przepisy starych ustaw. Należy tu zatem uwzględnić podział terytorjalny według dawnych zaborów.

Na obszarze *b. Królestwa Kongresowego* obowiązuje w przedmiocie trybu powzięcia uchwał o zaciągnięciu pożyczek dekret z 14.II.1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 13, poz. 140). Uchwała zapada na Radzie Gminnej na jej 2 kolejnych posiedzeniach, między któremi musi być przerwa 24 godzin, większością 2/3 głosów przy obecności conajmniej 2/3 członków Rady. Wstrzymujących od głosowania uważa się za głosujących za wnioskiem (art. 33 i 34). Procedura powyższa stosuje się tak do pożyczek krótkoterminowych jak i długoterminowych.

Na obszarze *wojewodztw wschodnich* uchwala zaciągnięcie pożyczek Rada Miejska zwykłą większością głosów, jednakże przy obecności conajmniej 2/3 członków Rady Miejskiej. Uchwała zapada w przeciwieństwie do b. Kongresówki na jednem posiedzeniu (art. 31 i 32 Rozp. Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z 14.VIII.1919 r. o samorządzie miejskim. Dz. Urzędowy Z. C. Z. W. Nr. 12, poz. 99).

Gminy wiejskie.

Na obszarze woj. białostockiego z wyjątkiem powiatów grodzieńskiego i wołkowyskiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego, gdzie obowiązuje ustawa o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego (Zb. pr. ces. ros. z r. 1892 t. II do r. 1913, dz. V, art. 194 — 286) ze zmianami wynikłemi z ustaw późniejszych i dekretu Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 r. o utworzeniu Rad gminnych (Dz. P. P. P. Nr. 18, poz. 48) na miejsce zebrań (zgromadzeń gminnych) które faktycznie *dotychczas uchwalały zaciągnięcie pożyczek, uprawniono,* art. 75 i 76 ustawy z 23.III.1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu, Rady gminne do uchwalania pożyczek.

W myśl art. 43 p. (1) lit. l ustawy z 23.III.1933, uchwala pożyczkę Rada Gminna.

W myśl art. 44 p. (1) lit. d dla zaciągnięcia pożyczki krótkoterminowej na zasilenie funduszów obrotowych w danym okresie budżetowym na podstawie ramowej uchwały Rady gminy konieczna jest kolegjalna decyzja zarządu gminy, przy obecności więcej niż połowy ustawowej liczby członków (art. 44 p. 5 ustawy z 23.III.1933 r.).

Na *obszarze województw wschodnich* (województwa: nowogrodzkie, poleskie, wileńskie i wołyńskie i powiaty grodzieński i wołkowyski) obowiązuje przy uchwalaniu pożyczek przez Radę gminy kwalifikowana większość 2/3 członków Rady. Uchwały zapadają większością 2/3 oddanych głosów. W razie równości głosów, głos rozstrzygający ma przewodniczący (art. 22, 32, 33 Rozporządzenia Komisarza Gen. Z. W. z dn. 26.IX.1919 r. o samorządzie gminnym, Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 21, poz. 215).

Powiatowe związki samorządowe.

Na obszarach b. zaboru rosyjskiego — t. j. *województw centralnych i wschodnich* obowiązuje dekret Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów b. zaboru rosyjskiego (Dz. Pr. P. P. Nr. 13, poz. 141).

Na mocy art. 28 i 29 dekretu z 1919 r. do powzięcia uchwał w sprawie zaciągnięcia pożyczek, uprawniona jest Rada Powiatowa. Do ważności posiedzenia wymagana jest obecność: przewodniczącego Wydziału Powiatowego (starosta z urzędu) lub jego zastępcy oraz conajmniej 2/3 członków Rady Powiatowej. Uchwały o zaciągnięciu pożyczek zapadają kwalifikowaną większością 2/3 głosów obecnych. Wstrzymujących się od głosowania liczy się jako głosujących za wnioskiem. Przewodniczący nie bierze udziału w głosowaniu.

Zarząd tymczasowy i komisaryczny.

Przy Zarządzie tymczasowym należy rozpatrzeć trzy wypadki:

1) gdy organ stanowiący jest rozwiązany a istnieje tylko organ zarządzający z wyboru,

2) gdy organ stanowiący urzęduje nadal, zaś organ zarządzający jest rozwiązany, i

3) gdy obadwa organy nie urzędują.

Ustawa samorządowa z 23.III.1933 r. omawia te wypadki w art. 72 i 73.

W wypadku ad 2) gdy organ stanowiący urzęduje, formalna procedura przy podejmowaniu uchwał przez Radę gminy lub Radę Powiatową jest zachowana. Wtedy z mocy p. (4) art. 72 tymczasowy przełożony gminy sprawuje zarząd w pełnym zakresie art. 44, 46 i 47 p. (1), a więc w przedmiocie wymaganej zgody kolegjum zarządu na pożyczkę krótkoterminową decyduje tymczasowy przełożony.

W wypadku ad 1) gdy urzęduje tylko organ zarządzający, może on tylko wykonywać te bieżące funkcje organu stanowiącego, które są konieczne do prawidłowego biegu gospodarki samorządu. Organ zarządzający w okresie braku organu stanowiącego ograniczony jest w następujący sposób:

1) nie może podejmować czynności trwale obciążających finansowo gminę (zaciągać długów długoterminowych),

2) oddawać w zastaw praw i nieruchomości,

3) wszelkie czynności w zastępstwie organu stanowiącego musi podejmować kolegjalnie.

Jednakowoż istnieją pewne wyjątki od tych ograniczeń, a mianowicie:

1) organ zarządzający może wykonać uchwały prawomocne rozwiązanego organu stanowiącego,

2) zaciągać pożyczki długoterminowe na rzecz i w imieniu związku samorządowego oraz obciążać w tym celu nieruchomości z tem jednak zastrzeżeniem, że pożyczki te będą przeznaczane wyłącznie na konwersję długów, jakie ciążyły na związku samorządowym w chwili rozwiązania jego organu stanowiącego.

W wypadku ad 3) gdy brak organu stanowiącego i zarządzającego z wyboru (wobec wyga-

śnięcia mandatów, rozwiązania przez władzę nadzorczą i t. p.) władza nadzorcza ustanawia zarząd tymczasowy (jest to tak zwany dotychczas zarząd komisaryczny). Tymczasowy zarząd (komisarz) łączy zakres działania organu stanowiącego i zarządzającego z ograniczeniami z art. 72 p. (2). W powiatowych związkach samorządowych funkcję tę pełni z urzędu starosta powiatowy. Ustanawiane mogą być przy zarządzie tymczasowym rady przyboczne; jeśli władza nadzorcza nie określi inaczej ich kompetencji, są one tylko organem opinjodawczym, jednakże tymczasowy przełożony (komisarz) musi zasięgać ich opinji we wszystkich sprawach, wymagających uchwały Rady gminy. Istnienie rady przybocznej jest jednak fakultatywne i zależy wyłącznie od swobodnego uznania władzy nadzorczej.

ZATWIERDZANIE UCHWAŁ.

Odnośnie zatwierdzania uchwał o zaciąganiu pożyczek przez związki samorządowe obowiązują przepisy ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. Nr. 106, poz. 884 z 1932 r. — tekst jednolity) zawarte w art. 33. Przepisy te brzmią:

1) „Uchwały związków komunalnych w sprawie zaciągnięcia pożyczek zarówno długoterminowych, jak i krótkoterminowych oraz uchwały w sprawie upoważnienia organów wykonawczych związków komunalnych do wystawiania weksli... objęcia poręki, wymagają zatwierdzenia władz nadzorczych".

Zaznaczamy, że wiele samorządów mylnie interpretuje art. 65 ustawy z dn. 23.III.1933 r., jakoby uchwały Rady gminy powzięte z mocy art. 43 p. (1) lit. l nie wymagały zatwierdzenia władzy nadzorczej, gdyż nie są wymienione w ustępie pierwszym p. (1) art. 65. Zwracamy uwagę, że ustęp końcowy p. (5) art. 65 w brzmieniu: „Również pozostają w mocy dotychczasowe uprawnienia władz skarbowych i nadzorczych w sprawach budżetowych i finansowych" ma na myśli ustawę o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. Nr. 106, poz. 884 z 1932 roku). *Z tego zatem wynika, że wszelkie uchwały w sprawie pożyczek, zatwierdzone być muszą.*

Ogólną dyrektywę, jaką kierować się muszą władze nadzorcze przy zatwierdzaniu uchwał samorządów w sprawie pożyczek, daje p. 2 art. 33 ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. Zadłużenie związków samorządowych w jakiejkolwiek postaci nie powinno przekraczać takiej granicy, by raty amortyzacyjne i odsetki od zaciągniętych długów nie wynosiły więcej, niż 25% dochodów zwyczajnych danego związku samorządowego. Dla tych związków samorządowych, których zadłużenie przekroczyło te granice, zarządzenia sanacyjne wydaje Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Pożyczki krótkoterminowe na zasilenie funduszów kasowych (pozabudżetowe) nie powinny przekraczać 20% zwyczajnych dochodów budżetowych, pozostałych do zrealizowania w danym roku budżetowym.

§ 2 rozporządzenia wykonawczego do ustawy o tymcz. uregul. finansowych z dn. 16 sierpnia 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 790) określa terminy zaciągnięcia i zwrotu długów krótkoterminowych. Pożyczki winny być spłacone w tym roku budżetowym, w którym zostały zaciągnięte; pożyczki mogą mieć termin płatności nieprzekraczający 6 miesięcy od daty zaciągnięcia.

Władzami właściwemi do zatwierdzania uchwał są z mocy art. 36 ustawy o tymcz. uregul. finansów komunalnych:

1) dla powiatowych związków samorządowych — wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego,

2) dla miast wydzielonych z powiatów — wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego,

3) dla m. st. Warszawy — Minister Spraw Wewnętrznych,

4) dla gmin uzdrowiskowych — wojewoda ze współudziałem wydziału wojewódzkiego,

5) dla gmin miejskich niewydzielonych z powiatowych związków komunalnych — wydział powiatowy, z zastrzeżeniem, że gminy uzdrowiskowe podlegają nadzorowi wojewody (art. 55 ustawy z 23. III.1933),

6) dla gmin wiejskich — wydział powiatowy.

Procedurę przy zatwierdzaniu uchwał przez władzę nadzorczą przewidują art. 38, 39, 40, 41 ustawy o tymcz. uregulowaniu finansów komunalnych. Uchwała powinna być w ciągu dni 15 po jej powzięciu skierowana do władzy nadzorczej. Do uchwały należy w myśl § 124 rozporządzenia wykonawczego (Dz. U. Nr. 113, poz. 937 z 1932 r.) dołączyć: preliminarz budżetowy, kosztorys robót (dla pożyczek inwestycyjnych — długoterminowych), sprawozdanie o stanie majątku, wykaz długów z wyszczególnieniem długów krótkoterminowych i długoterminowych i zestawieniem rat, które muszą być wstawiane do budżetu.

Jeśli uchwałę skierowano do niewłaściwej władzy, ta odsyła ją władzy właściwej w ciągu dalszych dni 7. Jeśli do zatwierdzenia brak danych, wymaganych przez rozporządzenie wykonawcze, władza nadzorcza zwraca uchwałę w ciągu tygodnia do uzupełnienia jej w załączniki.

Władza Nadzorcza zatwierdza uchwałę w czasie do dni 60. Jeśli w tym czasie nie doręczono związkowi samorządowemu zawiadomienia o odmowie zatwierdzenia, uważa się uchwałę za zatwierdzoną. Uchwała zatwierdzona obowiązuje od dnia jej powzięcia (moc wsteczna w stosunku do zatwierdzenia) jeśli uchwała lub akt zatwierdzenia inaczej nie stanowią (art. 39 — 40 ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych).

Uchwał niezgłoszonych do zatwierdzenia w czasokresie dni 15 od powzięcia, władza nadzorcza ma prawo nie rozpatrywać (art. 41 ustawy o tymcz. uregul. finansów kom.). Przeciw orzeczeniom Władzy Nadzorczej służy prawo odwołania w ciągu dni 14 do Władzy Nadzorczej bezpośrednio wyższej od władzy nadzorczej orzekającej (art. 38 ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych).

OBLIG.

Wszelkie dokumenty, przez które związek samorządowy zaciąga zobowiązania, muszą być opatrzone urzędową pieczęcią związku samorządowego oraz własnoręcznym podpisem przełożonego gminy i jednego z członków zarządu. W przypadku wyga-

śnięcia lub zawieszenia mandatu członka organu wykonawczego związku samorządowego w miejsce członka zarządu, podpisuje odpowiedni urzędnik związku samorządowego. W tym wypadku podpis na obligu powinien położyć urzędnik wydziału finansowego, (art. 46 p. (6) i art. 60 ustawy z dn. 23.III.1933 roku).

W wypadku, gdy cały organ zarządzający z wyboru jest rozwiązany lub gdy mandaty jego członków wygasły, mimo zamianowania jednoosobowego zarządu (Komisarza), czy to z jednoczesną nominanacją Rady Przybocznej, czy też bez jej powoływania przepis art. 46 p. (6) i 60 należy interpretować w taki sposób, że obok podpisu tymczasowego przełożonego gminy (powiatowego związku samorządowego) musi kłaść swój podpis na obligu także odpowiedni urzędnik związku samorządowego, a więc urzędnik wydziału finansowego.

Ponieważ obecnie cały szereg samorządów nie posiada jeszcze pieczęci urzędowych, odpowiadających nazwą i formą nowym przepisom ustrojowym, na mocy p. 3 art. 1 ustawy z dnia 14 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr.29, poz. 246) zezwolono związkom samorządowym na używanie dotychczasowych pieczęci w czasie przejściowym do dnia 31 grudnia 1936 r.

Odpowiednio podpisane i zaopatrzone pieczęcią muszą być wszelkiego rodzaju obligi, jako to skrypty dłużne, kwity, weksle i t. p.

St. Sakłak.

Zasady nowoczesnej racjonalnej Księgowości

(Ciąg dalszy).

III. RACJONALIZACJA KSIĘGOWOŚCI.

a) *Zasady ogólne.*

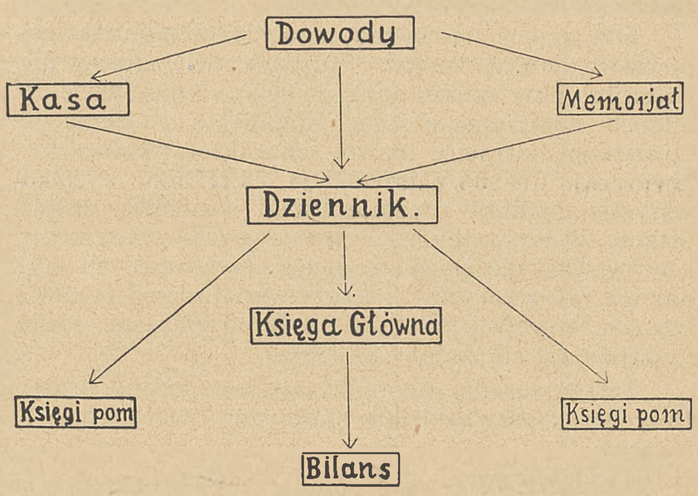
Pragnąc zaznajomić czytelników z zagadnieniem racjonalizacji, muszę przedewszystkiem określić, co ten obecnie tak modny wyraz oznacza. Otóż pod racjonalizacją należy rozumieć ogół metod organizacyjnych i technicznych, które mogą ograniczyć do minimum marnowanie pracy, a jeżeli chodzi o przemysł — i surowce. Jestto określenie światowej konferencji ekonomicznej, która miała miejsce w 1927 r. w Genewie przy znajdującym się tam międzynarodowym Instytucie dla racjonalizacji. Instytucja, mająca opiekę nad racjonalizacją gospodarki w Niemczech (Reichskuratorium für Wirtschaftlichkeit) określiła racjonalizację nieco inaczej, a mianowicie: racjonalizacja jest to ujęcie i zastosowanie wszystkich środków, które nam daje technika oraz planowa działalność, celem podniesienia gospodarki.

Racjonalizacja nie jest czemś nowem. Jak długo istnieje gospodarka, tak długo istnieje i racjonalizacja t. j. dążenie do logicznego ukształtowania gospodarki i podniesienia zmysłu gospodarczego.

Racjonalizacja ma za zadanie:
a) wzmożenie pracy wzgl. produkcji,
b) poprawę pracy wzgl. produkcji,
c) potanienie pracy wzgl. produkcji.

Potanienie oczywiście nie może być osiągane kosztem jakości pracy lub produkcji.

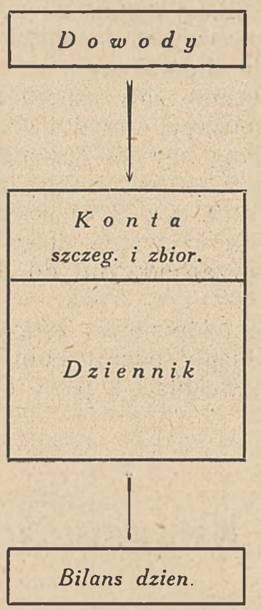
Pierwszą zasadą, jaką wysunęli racjonaliści, jest wyszukanie najkrótszej drogi w każdej pracy, a więc i w pracy księgowego. W księgowości ta droga prowadzi od dowodu, który jest widocznym znakiem dokonania tranzakcji wzgl. operacji i punktem wyjścia, do bilansu, który jest celem pracy księgowego. Jeżeli przyjrzymy się drodze, którą musi przebyć materjał, podlegający zaksięgowaniu, w najstarszej z dotychczasowych metod — w metodzie włoskiej, to z umieszczonego niżej szkicu Nr. 1 zobaczymy, że droga ta, idąca poprzez cały szereg ksiąg, jest rzeczywiście za długa. Przeciąganie pozycyj przez tyle ksiąg nietylko trwa długo, ale ma i inne ujemne skutki, jak robienie błędów, wyszukiwanie ich i t. p.

Szkic Nr. 1.

Przebieg materjału, podlegającego zaksięgowaniu, przedstawiony na powyższym szkicu, oczywiście może być nieco odmienny. Tak np. przenoszenie do ksiąg pomocniczych może być i bywa dokonywane z ksiąg źródłowych (Kasy i Memorjału), lub wprost z dowodów (t. zw. kontowanie, o którem mowa była w części II artykułu).

W każdym razie przebieg ten jest długi. Wiemy już, że metody francusko - angielska i niemiecka tę drogę nieco skróciły. Amerykańska metoda poszła jeszcze dalej w tym kierunku. Zmiany te, zdążające do uproszczenia dokonane w księgowości w znacznych odstępach czasu i mające charakter, że tak powiem ewolucyjny, nie wystarczyły jednak racjonalistom. Parli oni do ideału, którym ich zdaniem byłby następujący przebieg pracy księgowego i który przedstawiony jest na niżej umieszczonym szkicu Nr. 2.

Szkic Nr. 2.

Materjał, podlegający zaksięgowaniu, w ten sposób dostawałby się z dowodów na konta i dziennik (jeden zabieg) i stąd do bilansu.

Dla urzeczywistnienia tego ideału pojawiło się mnóstwo nowych metod. Każda z nich starała się w ten lub inny sposób dojść do celu, a mianowicie do bilansu najkrótszą drogą. Zmiany te i dążenia do uproszczeń zatraciły nawet charakter ewolucyjny. Nastąpiła formalna rewolucja. Chciano zburzyć wszystko, usunąć zupełnie księgi handlowe, znieść pisanie tytułów odbiorcy i dawcy, przejść na symbole i cyfry. Obecnie się nieco uspokoiło, proces ten jednak nie jest skończony, i nawet wśród metod przebitkowych, które zdawałoby się były wykończone, coraz to pojawiają się zmiany na lepsze.

Drugą zasadą racjonalizacji jest podział pracy. Dotychczas przy podziale stosowano następujące 3 sposoby:

1) ilościowy,
2) czasowy,
3) przedmiotowy lub rzeczowy.

Przy ilościowym podziale każdy z pracowników musi odrobić pewną ilość pracy.

Czasowy — stosowany jest najczęściej w bankach, gdzie w pewnych godzinach wykończa się robotę z poprzedniego dnia, następnie po giełdzie oblicza się wszystko i t. p.

Przy przedmiotowym podziale każdy pracownik załatwia jakąś ściśle określoną pracę — jeden wpłaty, drugi wypłaty, trzeci przekazy i t. d.

Wszystkie te 3 sposoby, zdaniem racjonalistów, nie zupełnie odpowiadają zadaniu. Mając na względzie osiągnięcie lepszej wydajności i jakości pracy, racjonaliści wysunęli jeszcze sposób funkcyjny, przy którym jeden pracownik sprawdza dowody, drugi je grupuje, trzeci księguje, czwarty kontuje, następny kontroluje i t. p. Otóż, wykonywując zawsze tę samą robotę, pracownik nabiera wprawy i orjentuje się lepiej w całokształcie. Oczywiście stosowanie tego tylko sposobu jest, zdaniem mojem, niemożliwe. Jeżeli np. wykonywanie jednej z wyszczególnionych funkcyj przekracza możliwości jednego pracownika, to obok funkcyjnego musi być zastosowany ilościowy. Byłby to więc nowy sposób — mieszany.

Trzecią zasadą racjonalizacji jest rozłożenie pracy na jej poszczególne ogniwa. Ma to ułatwić analizę każdej czynności w celu usunięcia tych części, które dla całokształtu lecz bez uszczerbku dla samej pracy okażą się zbędne. Racjonalizacja w tym kierunku jednak nie może być dziełem przypadku, lecz musi się opierać na długotrwałych badaniach dotychczasowych czynności, na dłuższej obserwacji i analizie ich. Przeprowadzona umiejętnie, daje bardzo dobre wyniki.

Następnie racjonaliści zwrócili uwagę na to, aby przy wykonywaniu pracy nie było niepotrzebnych przerw oraz zbytecznych ruchów i wysiłków. Praca powinna dojść do miejsca wykonania w stanie, nie wywołującym pytań, wyjaśnień i t. d. W ten sposób pragną racjonaliści zmniejszyć do minimum ilość nieprodukcyjnej pracy i osiągnąć t. zw. ciągłość pracy, która stanowi czwartą zasadę racjonalizacji.

Poświęcili też racjonaliści dużo czasu oddzieleniu pracy umysłowej księgowego od pracy mechanicznej, rozgraniczając ściśle funkcje dyspozycyjne, wymagające lepiej wyszkolonych, a więc i droższych pracowników od funkcyj czysto mechanicznych, wykonanie których załatwia personel pomocniczy i tańszy.

Do funkcyj dyspozycyjnych zalicza się wypracowanie planu kont, a więc organizacja księgowości, zastosowanej do właściwości danego przedsiębiorstwa, nadzór nad pracą personelu pomocniczego, czuwanie nad ścisłem wykonywaniem planu i wewnętrznych instrukcyj; do funkcyj wykonawczych należą: przygotowywanie i grupowanie materjału, księgowanie, kontowanie, sporządzenie wszelkiego rodzaju zestawień, wyciągów, zbieranie danych statystycznych i t. p.

Racjonalizacji z biegiem czasu uległy:

a) pozycja buchalteryjna i jej poszczególne części, a więc data, tytuły i treść,
b) księgi buchalteryjne, ich linjatura,
c) konta,
d) dowody,
e) formularze,
f) ogólne sumy (sposoby wpisywania ich).

Wszelkie środki, stosowane przez racjonalistów, dzielimy na:

a) główne, t. j. te, które dotyczą rzeczy zasadniczych,
b) pomocnicze, które dotyczą rzeczy mniej ważnych, np. skorowidzów, linjatury, przenoszenia sum i t. p.

Sprawa racjonalizacji pracy księgowego w Polsce nie zajmuje jeszcze należnego jej miejsca. Zasady jej tylko dorywczo, przy okazji jakichś wykładów, dochodzą do wiadomości księgowych; nie znając zaś tych zasad, nie można rzeczywiście wprowadzać ich w czyn. A obecnie jest najlepsza pora ku temu, gdyż idea oszczędnościowa, która wszak jest podstawą i ostatecznym celem racjonalizacji, ma najwięcej racji bytu w złych czasach, jakie obecnie przeżywamy, a nie w czasach dobrej konjunktury.

(D. c. n.).

Adolf Tytz.

Działalność P. K. O. w roku 1933

Rok 1933 jest dalszym etapem rozwoju P. K. O. i to we wszystkich działach operacyj.

Najważniejszym działem pracy P. K. O. jest dział oszczędnościowy. P. K. O., rozporządzając ogromnym aparatem zbiorczym (urzędy pocztowe), docierającym do najszerszych sfer społeczeństwa, a wspomaganym intensywną propagandą we wszystkich możliwych formach, może poszczycić się stałym przyrostem wkładów oszczędnościowych. Wkłady oszczędnościowe wzrosły w ciągu roku 1933 o zł. 64360 tysięcy, i osiągnęły na ultimo 1933 kwotę zł. 480686 tysięcy, łącznie zaś z wkładami pochodzącemi z waloryzacji dawnych wkładów markowych ogólną kwotę zł. 506526 tysięcy. Liczba książeczek oszczędnościowych wzrosła netto o 204658 książeczek do 1.154.656 książeczek. Ogólny obrót na rachunkach oszczędnościowych w roku 1933 wyniósł 1.038.220.400 zł. Na obrót ten złożyło się ogółem 6.423.508 pozycyj, z czego na wpłaty przypada 2.924.975 pozycyj, zaś na wypłaty 3.498.533 pozycyj. Przeciętna wysokość jednej wpłaty wynosiła 188 zł., a wypłaty — 139 zł. Przeciętny stan wkładów na jednej książeczce oszczędnościowej wynosił 439 zł.

Należy jednak podkreślić, że intensywność wzrostu wkładów oszczędnościowych w ostatnim roku znacznie zmalała. W r. 1931 wkłady (łącznie z wkładami zwaloryzowanemi) wzrosły w porównaniu do r. 1930 o około 31%, w roku 1932 — w porównaniu do r. 1931 — o około 35%, natomiast w r. 1933 w porównaniu z rokiem 1932 tylko o około 16%. Niemniej interesujące zmiany zachodzą w wewnętrznej strukturze wkładów. Wkłady premjowane, stanowiące około 2% ogółu wkładów oszczędnościowych P. K. O., nie wykazują tak silnego wzrostu jak to obserwowaliśmy w latach 1928 — 1931. Niewątpliwie wydatniejszy spadek popularności wkładów premjowanych zestawiony z innemi analogicznemi objawami psychiki gospodarczej mógłby być uważany za pozytywny objaw prostowania się psychiki gospodarczej społeczeństwa. Również dodatnim objawem jest wydatne osłabienie tempa wzrostu wkładów w złotych w złocie. Wkłady te w r. 1931 wzrosły o 8.554 tysięcy zł., w r. 1932 — o 9.014 tysięcy zł., w r. 1933 tylko o 1219 tysięcy, osiągając na ultimo 1933 — 22.045 tysięcy, t. j. przeszło 4% ogółu wkładów oszczędnościowych. Objaw ten sprawozdanie P. K. O. przypisuje trwałej stabilizacji naszej waluty i zaufaniu społeczeństwa do złotego obiegowego.

Od roku 1928 P. K. O. prowadzi wyłącznie dla osób przebywających poza granicami Państwa specjalny dział wkładów emigracyjnych, opiewających na złote w złocie. Stan wkładów oszczędnościowych emigracyjnych osiągnął w dniu 31.XII.1933 r. kwotę zł. 6.481 tysięcy.

Dla pełnego zilustrowania stanu wkładów oszczędnościowych w P. K. O. podaję poniższe zestawienie, obejmujące wszystkie typy wkładów:

Rok	Wkłady oszczędnościowe w dniu 31.XII — w złotych					
	zwykłe	premjowane	waloryzowane		pochodzące z przerachowania	Razem
			krajowe	emigracyjne		
1924	7.555.079.31	—	—	—	—	7.555.079.31
1925	12.612.013.32	—	—	—	—	12.612.013.32
1926	23.760.206.07	220.147.90	659.161.21	—	—	24 639.515.18
1927	56.822.291.14	882.467.80	748.011.63	—	9.150.284.99	67.603.550.56
1928	91.640.918.24	2.444.694.30	654.620.71	491.618.66	27.060.441.10	122.292.293.01
1929	132.506.453.52	4.611.553 50	1.941.478.76	1.446.250.56	32 466.115.20	172.971.851.54
1930	207.379.907.77	7.071.547.10	3.259.599.61	2.205.768.08	33.786.628.89	253.703.451.45
1931	276.802 601.48	8.744 583.65	11.813.237.81	3.491.984.77	31.382.821.25	332.235.228.96
1932	380.371.432.18	9.862 423.—	20.826.856.18	5.264.512.22	28.540.572.35	444.865.795.93
1933	441.348.234.94	10.810.518,35	22.045.858.19	6.481.122.11	25.840.171.08	506.525.904.67

Drugim podstawowym działem pracy P. K. O. jest obrót czekowy, korzystający również z uprzywilejowanego stanowiska. Ogólna suma obrotu czekowego P. K. O. w ciągu 1933 roku osiągnęła kwotę przeszło 25 miljardów złotych, kwotę w obrocie czekowym P. K. O. dotychczas nie notowaną; przyczem należy podkreślić, że w latach 1930 — 32 obserwowaliśmy stały spadek obrotów czekowych. Na konferencji prasowej P. K. O. wzrost obrotów czekowych P. K. O. zakwalifikowano do symptomów poprawy konjunktury. Wydaje się jednak słuszniejszem umiarkowane twierdzenie drukowanego sprawozdania, iż „przyrost operacyj w obrocie czekowym świadczy, że coraz to szersze sfery naszego społeczeństwa korzystają z usług obrotu czekowego P. K. O. przy regulowaniu wzajemnych rozrachunków". Dzieje się to najprawdopodobniej (brak danych za r. 1933) wskutek osłabienia roli bankowości prywatnej w życiu gospodarczem, a przedewszystkiem dzięki stałym udoskonaleniom technicznym, usprawniającym obrót czekowy.

Procentowy udział obrotu bezgotówkowego, stanowiącego podstawę operacyj czekowych, w ogólnym obrocie czekowym stale wzrastał i wynosił w ubiegłym roku 73,2% wobec 67,6% w r. 1932. Stosunek całego obrotu czekowego do wysokości obiegu pieniężnego wynosił 156,6%, samego tylko obrotu bezgotówkowego 114,4%.

Przechodząc do interesów kredytowych czynnych P. K. O., należy na wstępie podkreślić, że działalność jej na tem polu — w porównaniu do działalności K. K. O. — jest b. jednostronna i koncentruje się niemal całkowicie na operacjach lokacyjnych. To też pośrednia działalność kredytowa, polegająca na zakupie papierów wartościowych o stałem oprocentowaniu (listy zastawne i obligacje), stanowi największą pozycję w dziale operacyj czynnych P. K. O. Stan kapitałów ulokowanych w papierach wartościowych wynosi zł. 480.268 tysięcy. Z sumy tej przypada 314.003 tysięcy (66,7%) na listy zastawne i obligacje banków państwowych (Banku Gosp. Kraj. i P. Banku Rolnego), 15,8% na papiery państwowe łącznie z biletami skarbowemi, 15,5% na listy zastawne i obligacje Tow. Kred. Ziem. i Miej., wreszcie 2% na akcje (Bank Polski i Bank Polska Kasa Opieki). Cyfry te nabiorą większej wymowy, jeśli się uwzględni, że P. K. O. posiada w swoim portfelu około ⅓ całej emisji banków państwowych, a zaledwie około 10% emisji pozostałych instytucyj kredytu długoterminowego. Należy również podkreślić silny wzrost posiadanych papierów państwowych. W r. 1932 stosunek papierów państwowych do całego portfelu papierów wartościowych wynosił 9,8%, w r. 1933 — 15,8%. Wzrost ten nastąpił wskutek nabycia przez P. K. O. obligacyj pożyczki narodowej na sumę 10 miljonów złotych, oraz biletów skarbowych na su-

mę 20 miljonów złotych. Jak z powyższego widać, działalność kredytowa P. K. O. w 82,5% polega na zakupie listów zastawnych i obligacyj banków państwowych i pożyczek państwowych. Podkreślić również należy, że P. K. O. nie wykazuje strat na papierach, w szczególności na papierach wyrażonych w dolarze, ponieważ, jak można wnosić ze sprawozdania, spadek dolara nie był brany pod uwagę przy obliczaniu wartości bilansowej.

Bezpośrednia działalność kredytowa, a więc kredyty na zastaw papierów wartościowych, skup weksli i akceptów oraz kredyty wekslowe, wynoszą na ultimo roku 1933 tylko 21,8 milj. złotych. W kwocie tej największą pozycję stanowią pożyczki na zastaw papierów wartościowych. Zaznaczyć tu należy, że z dyskonta weksli mogą jedynie korzystać banki, dopuszczone przez Radę zawiadowczą P. K. O. Bezpośrednie pożyczki wekslowe znajdują się w stanie likwidacji.

W dziale ubezpieczeń na życie widać dalszy wzrost zarówno co do ilości polis, jak kwoty ubezpieczenia, wynoszącej ponad 126 miljonów zł. Od 1 stycznia 1934 r. P. K. O. wprowadza ubezpieczenia z badaniem lekarskiem (ponad 10.000 zł.).

Rok 1933 zamyka P. K. O. nadwyżką bilansową w kwocie 5.864 tysiące złotych wobec 5.009 tysięcy zł. w r. 1932. W każdym razie jest to wynik niższy w porównaniu z latami 1930 — 31, kiedy zysk wynosił 6 — 7 miljonów złotych, nie mniej wykazujący odporność instytucji na trudności, jakie w tej sprawie dotykają większość instytucyj finansowych. Wysokie pogotowie kasowe, szczególnie dotkliwie w okresie kryzysu odbijające się na rentowności, również w P. K. O. utrzymywane było na wysokim poziomie i wynosiło 33% natychmiast płatnych zobowiązań.

Omawiane sprawozdanie P. K. O., jak zwykle wydane starannie, posiada dużo ciekawego materjału statystycznego. Jednakże odczuwa się tu brak danych, ilustrujących działalność oszczędnościową P. K. O. (stan wkładów i książeczek) w terenie. Zestawienie, podające stan wkładów i książeczek oszczędnościowych, choćby tylko w poszczególnych oddziałach P. K. O. (jak to zrobiono dla kont czekowych), byłoby niewątpliwie b. pożyteczne i ciekawe*). St. M.

*) Do niektórych spraw poruszonych w sprawozdaniu wypadnie jeszcze nieraz powrócić. (Przyp. Redakcji).

Kronika ustawodawcza i sądowa

WAŻNIEJSZE USTAWY I ROZPORZĄDZENIA

ogłoszone w Dzienniku Ustaw w miesiącu styczniu 1934 r.

I

Dz. Ust. Nr. 1,

poz. 1. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 29.XII.33 w sprawie stosowania ustawy o ubezpieczeniu społecznem do osób, zatrudnionych w żegludze morskiej;

poz. 2. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 30.XII.33 o wysokości składek za ubezpieczenie na wypadek niezdolności do zarobkowania lub śmierci wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej oraz w sprawie zasad podwyższania lub obniżania tychże składek w poszczególnych przedsiębiorstwach zależnie od warunków higjenicznych i bezpieczeństwa pracy.

Dz. Ust. Nr. 2,

poz. 5. Ministra Sprawiedliwości z dn. 4.I.34 o wprowadzeniu w życie przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu upominawczem na obszarze Sądu Okręgowego w Kaliszu oraz Sądów Grodzkich w Aleksandrowie, Brześciu Kujawskim, Chodeczu, Lipnie, Radziejowie i Włocławku;

poz. 6. Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 1.I.34 roku w sprawie regulaminu wyborczego do zarządu gminnego na obszarze województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego i wołyńskiego.

Dz. Ust. Nr. 3,

poz. 13. Ministra Skarbu z dn. 3.I.34 w sprawie przesunięcia na rok 1934 terminu do składania zeznań o dochodzie z art. 50 ustawy o państw. podatku dochodowym.

Dz. Ust. Nr. 4,

poz. 23. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 1.I.34 r. o stosunku służbowym pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe";

poz. 24. Detto o uposażeniu tychże pracowników P. K. P.;

poz. 25. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 1.I.34 r. o stosunku służbowym pracowników państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon";

poz. 26. Detto o uposażeniu tychże pracowników P. P. T. i T.;

poz. 27. Rozporządzenie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z dn. 9.I.34 o zasadach zaszeregowania funkcjonarjuszów Kontroli Państwowej, o dodatkach funkcyjnych lokalowych i służbowych;

poz. 32. Obwieszczenie M-ra Opieki Społecznej z dn. 21.XII.33 w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Rozporz. P. R. z dn. 10.VI.27 o wykonywaniu praktyki dentystycznej.

Dz. Ust. Nr. 5,

poz. 34. Rozporządzenie M-ra Skarbu z dn. 15.XI.33 r. w sprawie wymiaru podatku spadkowego i od darowizn na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej;

poz. 35. Rozporządzenie M-rów Skarbu, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Spraw Wewnętrznych z dn. 23.XII.33 r. w sprawie zakresu stosowania Rozp. P. Rz. z dn. 28.X.33 r. o przejmowaniu na własność Państwa gruntów za niektóre należności pieniężne;

poz. 36. Rozporządzenie tychże M-rów z dn. 12.I.34 r. w porozumieniu z M-rem Opieki Społecznej w sprawie wykonania Rozporządzenia P. Rz. z dn. 28.X.33 o przejmowaniu na własność Państwa gruntów za niektóre należnośći pieniężne;

poz. 37. Rozporządzenie M-ra Skarbu z dn. 16.I.34 r. o wypuszczeniu biletów skarbowych serji V;

poz. 38. Rozporządzenie M-ra Sprawiedliwości z dn. 15.I.34 w sprawie organizacji zakładów dla niepoprawnych przestępców;

poz. 41. Obwieszczenie M-ra Opieki Społecznej z dn. 21.XII.33 w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Rozporządz. P. Rz. z dn. 16.III.28 o położnych.

Dz. Ust. Nr. 7,

poz. 53. Rozporządzenie M-ra Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 15.I.34 w sprawie ustalenia okręgów hodowlanych.

Dz. Ust. Nr. 8,

poz. 63. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 20.I.34 r. w sprawie terminu płatności uposażenia;

poz. 64. Rozporządzenie Rady M-rów z dn. 20.I.34 r. o zaopatrzeniu emerytalnem prowizorycznych funkcjonarjuszów państwowych;

poz. 66. Rozporządzenie Rady M-rów z dn. 20.I.34 r. o ustanowienie tabeli stanowisk w administracji lasów państwowych;

poz. 67. Rozporządzenie Rady M-rów z dn. 20.I.34 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów administracji lasów państw.

poz. 71. Rozporządzenie M-ra Opieki Społecznej z dn. 23.I.34 w sprawie zmiany Rozporządzenia z dn. 28.XII.33 r. o dopłatach za porady lekarskie, lekarstwa i zabiegi lecznicze.

Dz. Ust. Nr. 9,

poz. 72. Rozporządzenie Rady M-rów z dn. 28.I.34 r. o stowarzyszeniach służących katolickim celom religijnym i wyznaniowym;

poz. 74. Rozporządzenie Rady M-rów z dn. 28.I.34 r. o zaopatrzeniu emerytalnem i odszkodowaniu za nieszczęśli-

we wypadki pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe";

poz. 76. Rozporządzenie M-ra Komunikacji z dn. 20.I.34 wydane w porozumieniu z M-rem Spraw Wojskowych o ulgach dla osób wojskowych i ich rodzin przy przejazdach kolejowych;

poz. 77. Rozporządzenie M-ra Skarbu z dn. 27.I.34 r. w sprawie zmiany rozporządzenia z dn. 13.I.33 o stosunku służbowym, uposażeniu i zaopatrzeniu emerytalnem pracowników „P. Monopolu Tytuniowego", „P. Monopolu Spirytusowego" i „P. Monopolu Solnego".

PODATKI I OPŁATY STEMPLOWE

Zamiana rozporządzenia wykonawczego do ustawy o opłatach stemplowych.

W Nr. 103 Dz. U. R. P. z dn. 31.XII.1933 r. ogłoszone zostało pod poz. 797 rozporządzenie Ministra Skarbu z 9.XII. 1933, wydane w porozumieniu z Min. Sprawiedliwości w sprawie zmiany rozporządzenia z 10.X.1932 (Dz. U. R. P. Nr. 99, poz. 842), zawierającego przepisy wykonawcze do ustawy o opłatach stemplowych.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1934 roku z wyjątkiem przepisów zawartych w punktach 5, 35 par. 1 rozporządzenia, które wchodzą w życie 1 lipca 1934 r.

Opłaty stemplowe wiążące się z przejęciem własności nieruchomości w toku postępowania egzekucyjnego.

W Nr. 98 Dz. U. R. P. z dn. 14.XII ub. r. ogłoszone zostało pod poz. 754 rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 15 listopada ub. r., ustalając stawkę opłaty stemplowej, należnej w myśl punktów 2 lub 3 art. 52 ustawy z 1.VII.1926 r. o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. Nr. 98, poz. 570) w brzmieniu art. LXXVII Przepisów wprowadzających prawo o sądowem postępowaniu egzekucyjnem, wydanych rozporządzeniem Prezyd. Rzplitej z 27.X.1932 r. (D. U. R. P. Nr. 93, poz. 804) od sprzedaży nieruchomości drogą licytacji przymusowej lub od orzeczenia sądowego, na mocy którego w toku postępowania egzekucyjnego, nieruchomość przechodzi na własność wierzyciela, który ma prawo zabezpieczone hipotecznie na danej nieruchomości, na 0,2% w przypadkach, gdy nabywcą jest m. in. komunalna kasa oszczędności (rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 13.IV.1927 r. Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 339). Stawka ulgowa 0,2% ma zastosowanie wówczas, jeżeli licytacja odbyła się w czasie od 1.IV.1932 r. do końca 1934 r.

Powyższa stawka ulgowa (0,2%) nie ma zastosowania, jeżeli uprzywilejowany nabywca zbył nieruchomość w ciągu 3 tygodni po licytacji, chyba, że nabywcą jest Państwowy Bank Rolny.

Bliższe szczegóły znajdą zainteresowane K. K. O. w rozporządzeniu.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia.

ORZECZNICTWO SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE

Weksel grzecznościowy.

X żyrował weksel, następnie żyrowany przez Y, który zobowiązał się, że weksel, jako grzecznościowo żyrowany przez X, w terminie wykupi. W tych warunkach Y był istotnie następnym po X indosantem, a przeto w drodze procesu wekslowego X nie mógłby dochodzić od Y pretensji w drodze poszukiwania zwrotnego. Natomiast może on mieć roszczenie z tytułu szczególnego zobowiązania, wydanego przez Y, do zapłaty spornego wekslu. Orzeczenie Izby Pierwszej Sądu Najwyższego z 14 października 1932 r. Nr. I C. 297/32 stosunek tego rodzaju określa w następującej tezie: „Remitent wekslu, wobec którego jeden z żyrantów w osobnem piśmie zobowiązał się wykupić ten weksel, jako wystawiony grzecznościow na jego prośbę, ma prawo dochodzić swej należności od tego żyranta, — lecz nie z mocy regresu wekslowego, tylko z tytułu tego osobnego zobowiązania".

Oczywiście tego rodzaju umowa nie może szkodzić prawom posiadacza wekslu, który ma prawo dochodzić należności wekslowej od wszystkich na wekslu podpisanych, jako odpowiedzialnych solidarnie. Ma ona jedynie znaczenie między umawiającymi się.

Dopuszczenie do pracy.

Orzeczenie Izby Pierwszej Sądu Najwyższego z 6 października 1932 r. Nr. I C. 153/32: „Art. 3 rozporządzenia o umowie o pracę robotników (Dz. U. R. P. Nr. 35/1928, poz. 324), stanowiący, iż przez dopuszczenie do pracy powstaje umowa o pracę, nie może mieć zastosowania do pracowników umysłowych". Z powyższego wynika, że do zawarcia umowy o pracę konieczna jest faktyczna umowa pisemna lub ustna, zaś domniemanie, zawarte w rozporządzeniu dotyczące robotników, nie może być drogą analogji stosowane do pracowników umysłowych.

Kronika Krajowa

Poświęcenie nowego lokalu K. K. O. w Częstochowie.

W dniu 4 b. m. odbyło się uroczyste poświęcenie lokalu K. K. O. w Częstochowie w nowej siedzibie po Banku Ziemiańskim. Sprawozdanie o uroczystości umieścimy w numerze następnym.

Reorganizacja Zjednoczenia spółdzielni rolniczych.

Prace nad koordynacją działalności spółdzielni rolniczych posuwają się naprzód. Z początkiem stycznia odbył się zjazd pełnomocników związków rewizyjnych, należących do Zjednoczenia związków spółdzielni rolniczych. Na zjeździe tym postanowiono powołać do życia zamiast dotychczasowych 5 związków rewizyjnych, jeden związek rewizyjny, jednoczący wszystkie pięć organizacyj. Połączenia dokonano na zasadach federacyjnych. Nowe zrzeszenie nosić będzie nazwę: „Zjednoczenie Spółdzielni Rolniczych". Dotychczasowe Zjednoczenie było centralą, reprezentującą interesy związków spółdzielni rolniczych i koordynującą w pewnym stopniu ich działalność, a biuro Zjednoczenia służyło raczej do ułatwiania działalności poszczególnym związkom. Nowe Zjednoczenie będzie posiadać charakter i uprawnienia związku rewizyjnego z kompetencją na całą Polskę. Zjednoczenie dokonywać więc będzie lustracyj i rewizyj spółdzielni.

Dywidenda w Banku Polskim za rok 1933.

Dnia 11 stycznia odbyło się posiedzenie rady Banku Polskiego, na którem zostało przyjęte sprawozdanie z działalności Banku w 1933 r., zatwierdzony bilans oraz rachunek strat i zysków za rok ubiegły. Bank Polski wykazał czysty zysk w sumie 12 miljonów zł., a więc zaledwie o 200 tys. zł. mniej, niż w 1932 r., kiedy czysty zysk wynosił 12,2 mil. zł.

Rada Banku uchwaliła wniosek dyrekcji co do podziału osiągniętego zysku. M. in. rada postanowiła wystąpić na dorocznem walnem zebraniu akcjonarjuszów Banku z wnioskiem o wypłacenie akcjonarjuszom za 1933 rok 8% dywidendy, to znaczy 8 zł. od akcji 100-złotowej.

Wypuszczenie biletów skarbowych serji V.

W Dzienniku Ustaw z 20 stycznia, ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 16.I o wypuszczeniu biletów skarbowych serji V w wysokości 50.000.000 zł., poczynając z dniem 25 stycznia b. r. Poza tem wszystkie inne przepisy, dotyczące serji V biletów skarbowych, a więc terminy płatności i oprocentowanie, są takie same, jak seryj poprzednich. Sprzedaż biletów skarbowych odbywać się będzie w oddziałach Banku Polskiego.

Budownictwo domów mieszkalnych.

Do wciąż aktualnych bolączek ludności miejskiej należą sprawy mieszkaniowe. Okres wojenny bezpośrednio lub pośrednio zniszczył wiele domów i lokali, pozbawiając liczne rzesze ludności dachu nad głową. W okresie powojennym nie odrazu zaczęto je odbudowywać. Spis z 1921 r. wykazuje, że ilość domów mieszkalnych w wielu wypadkach nie odpowiada przyrostowi ludności. Dopiero dziesięciolecie 1921 — 1931 poprawia sytuację; budowa domów mieszkalnych przybiera masowy charakter, a przodują w tem większe miasta. W miastach o ludności ponad 50 tys. liczba domów zwiększa się w tym czasie o 100% i więcej. W miastach średnich co do wielkości (10 — 50 tys. mieszkańców) przyrost ten wynosi kilkadziesiąt procent, a w małych miasteczkach (5 — 10 tys.) nie przekracza 40%.

W s k a ź n i k r u c h u l u d n o ś c i i m i e s z k a ń (1910/11 r. = 100).

Miasta	Ludność 1921	Ludność 1931	Domy mieszkalne 1921	Domy mieszkalne 1931
Ogółem	98	132	112	159
Ponad 100 tys. mieszk.	116	157	155	218
50 — 100 „ „	103	138	126	195
20 — 50 „ „	90	121	107	178
10 — 20 „ „	90	116	125	145
5 — 10 „ „	87	106	103	136
Woj. centralne	100	128	136	192
„ wschodnie	70	101	87	144
„ zachodnie	107	144	120	149
„ południowe	100	132	101	144

Łatwo zauważyć z tej tablicy, że wskaźnik domów mieszkalnych szybciej rośnie, niż wskaźnik ludności. Stosunki mieszkaniowe poprawiają się więc w Polsce. Zaznacza się to przedewszystkiem w latach ostatnich. Najszybszy wzrost liczby domów mieszkalnych daje się zauważyć w województwach centralnych, przyczem przyrost domów mieszkalnych jest większy od przyrostu ludności w okresie 1911 — 1921 o 36%, a w okresie 1921 — 1931 o 64%. We wschodnich województwach dopiero w 1931 r. stan ludności dochodzi do stanu przedwojennego, natomiast stan domów mieszkalnych po 1931 r. zwiększa się o 57%. Trochę słabszy, bo tylko 43%-owy przyrost domów mieszkalnych, spotykamy w województwach południowych. W województwach zachodnich, najmniej dotkniętych działaniami wojennemi, stwierdzamy natomiast prawie równoległy przyrost ludności i domów mieszkalnych.

Wiadomości zagraniczne

Ubezpieczenie wzajemne wkładów bankowych w Stanach Zjednoczonych.

Krach bankowy, jaki miał miejsce w lutym r. ub. w Stanach Zjedn., wysunął na czoło zagadnień konieczność sanacji bankowości ameryakńskiej. Wyrazem tego dążenia była ustawa bankowa z dn. 13 czerwca 1933 t. zw. „Glass - Steagall Bank Act", wprowadzająca kontrolę warunków kredytowych w Bankach Federalnych oraz przewidująca stworzenie instytucji asekuracji wkładów.

Jako wykonanie tej ustawy, weszła w życie z dniem 1 stycznia 1934 r. nowa instytucja wzajemnego ubezpieczenia wkładów w Bankach Federalnych t. zw. „F e d e r a l B a n k D e p o s i t I n s u r a n c e C o r p o r a t i o n", mająca na celu zagwarantowanie wkładcom mniejszych depozytów bankowych. Gwarancja obejmuje wkłady do wysokości 2.500 dol. Każdy bank, należący do tej korporacji asekuracyjnej, winien zakupić jej akcyj na sumę równą 0,5% posiadanych przez niego wkładów, a ponadto udzielić nieograniczonej poręki za zobowiązania tej korporacji.

Do Fed. Bank Dep. Ins. Corp. w myśl ustawy mogą należeć tylko te Banki Federalne, które mogą wykazać się całkowitą aktywnością i płynnością. Otóż większość banków, a w tem liczne „banki narodowe", nie znajdują się w takiem położeniu. Nie można było jednakże ich niedopuścić do Korporacji, a przez zdyskredytowanie je w opinji publicznej spowodować run na te banki; trzeba było wciągnąć je do wspólnej Korporacji asekuracyjnej, a przez to sprzęgnąć los nielicznych zdrowych banków z losem licznych banków deficytowych. Że tak postąpiono istotnie, dowodzą cyfry: do przyjęcia zakwalifikowano aż 13.423 banki, a tylko 141 banków uznano za niepewne.

I w tem tkwi główny błąd przeprowadzonej reformy.

Dochód społeczny w Niemczech i Austrji.

Według danych urzędu statystycznego Rzeszy dochód społeczny Niemiec obniżył się ze swego maksymalnego stanu w 1929 r., kiedy wynosił przeszło 76 miljardów marek, na ok. 46,5 miljardów marek w roku 1932. Dla roku 1933 brak jeszcze ostatecznych danych, jednakże w pierwszem półroczu stwierdzić można dalszy spadek dochodu. Wskutek ożywienia, jakie nastąpiło w życiu gospodarczem Niemiec w drugiej połowie 1933 r., szacuje się wzrost dochodu społecznego o ok. 4 miljardy marek, dzięki czemu dochód społeczny w roku 1933 możnaby uważać za nieco wyższy, niż w roku poprzednim.

W Austrji dochód społeczny nie podlegał tak wielkim wahaniom, co tłumaczy się tem, że tutaj nie było tak silnej polityki deflacji, jak w Niemczech. Dochód społeczny zmniejszył się tu z 5,84 miljardów schilingów w 1930 roku na 5,5 miljarda w 1932 r. Rok 1933 nie powinien wykazać znacznych zmian, ponieważ zmniejszenie się dochodu i pracy naskutek obniżki płac i t. p. zostało wyrównane przez nadwyżkę zbiorów w rolnictwie, które wypadły pomyślnie.

Przegląd prasy

Zagadnienie stopy procentowej.

Zagadnieniu temu poświęca szereg uwag w Nr. styczniowym miesięcznika „Bank“ Wacław Konderski. Stwierdziwszy, że stopa procentowa jest funkcją dwóch grup czynników: stosunku podaży i popytu wolnych kapitałów na rynku oraz bezpieczeństwa waluty i obrotu kredytowego, rozważa następnie możność wpływania odpowiedniego na te czynniki.

W pierwszej grupie czynników działa zwyżkowo na stopę procentową zjawisko „zamrożenia“, powodujące automatyczne przesuwanie inwestycyj krótkoterminowych z rynku „pieniężnego“ (t. j. krótkoterminowego) na rynek „kapitałowy“ (długoterminowy), zmniejszając tem samem podaż zasobów krótkoterminowych.

> „Z tego stanowiska jednym z zasadniczych czynników celowego działania w kierunku obniżenia stopy procentowej na rynku kredytu krótkoterminowego musi być tedy dążenie do uruchomienia kredytów zamrożonych, jeśli występują one szczególnie dotkliwie“.

W ścisłym związku z zamrożeniem kształtuje się druga grupa czynników, wyznaczających stopę procentową, a wyrazem jej jest premja za ryzyko. Wprawdzie premja za ryzyko z tytułu bezpieczeństwa waluty nie odgrywa dziś roli, gdyż pieniądz nasz jest mocno ugruntowany. Natomiast niema bezpieczeństwa obrotów kredytowych, niema bowiem pewności, czy warunki umówione przy udzielaniu kredytu zostaną dotrzymane. Do tego dołącza się niepewność co do możności egzekwowania pretensji (powolny tok postępowania sądowego i egzekucyjnego). Nad wszystkiemi zaś góruje moment świadomości, że wielkie akcje oddłużeniowe stają się konieczne i świadomość ryzyk i strat, wypływających stąd dla wierzyciela. Czynniki te powodują powstanie premji za ryzyko niepewności, która to premja działa zwyżkowo na stopę procentową.

> „Dlatego przy wszelkich rozważaniach na temat akcji, zdążającej do zniżkowego kształtowania się stopy procentowej, należy poza odpowiedniemi zarządzeniami z dziedziny egzekucji pretensji przyjąć za punkt wyjścia, iż ani działanie momentów objektywnych, ani wpływ środków celowych w kierunku zniżki stopy procentowej nie będą mogły przejawiać się z odpowiedniem nasileniem tak długo, dopóki nie zostaną ustalone — i to w sposób jasno określający ich trwałość i granice — akcje oddłużeniowe, których konieczność, tkwiąca w świadomości powszechnej, częściowo zaś już ujawniona (rolnictwo), jest szczególnie wybitnym czynnikiem, kształtującym zwyżkowo koszty kredytu z punktu widzenia tkwiącej w nich premji za ryzyko inwestycyj“.

Omówiwszy znaczenie tych czynników, autor stwierdza:

> „Z tego stanowiska wątpliwej wartości zabiegiem, a w każdym razie środkiem o stosunkowo b. szczupłym zasięgu działania, mogą być same w sobie zarówno urzędowa reglamentacja stopy korzyści w kierunku zniżki, jak nie mniej obniżka stopy dyskonta Banku emisyjnego“.

Środkiem istotnym, któryby pozwolił bankom na obniżenie warunków kredytowych przy zachowaniu potrzebnego zarobkowania, mogłoby być, zdaniem autora, zmniejszenie kosztów administracji banków, co dałoby się przeprowadzić jednak dopiero w dłuższym okresie czasu. Natomiast prostszy środek i mogący w szybszem tempie wywrzeć wpływ na potanienie kosztów kredytu widzi autor w obniżeniu stopy procentowej płaconej od wkładów przez komunalne kasy oszczędności, które stanowią

> „najważniejszy filar naszego rynku pieniężnego i z tej racji stosowana przez nie polityka oprocentowania depozytów musi wywierać na kształtowanie się odnośnej stopy na całym polskim rynku pieniężnym wpływ dominujący“.

Pomijamy tu argumenty autora, jako nieaktualne już dzisiaj, po ostatniem obniżeniu przez kasy procentów płaconych mniej więcej do poziomu stawek, stosowanych przez banki akcyjne. Natomiast podkreślić tu wypada stanowisko autora, że

> „czynnikiem wielkiej doniosłości jest u nas nieprzeciwdziałanie procesom deflacyjnym w dziedzinie kredytowej, które z pewnego punktu widzenia są przecież li tylko naturalnym korelatem kurczenia się operacyj gospodarczych. Wydaje mi się, że doświadczenia obce wykazały dosyć wyraźnie niebezpieczeństwa, urastające na tle celowego interwenjowania w kierunku przerwania procesów deflacyjnych wszędzie tam, gdzie z jakichkolwiek powodów elementy psychiki społeczeństwa nie mogą uchodzić za dostatecznie ustabilizowane... Wszelka akcja „nakręcenia konjunktury“ ma to do siebie, iż można określić i celowo administrować jej początek, ale nie można w należytej mierze panować nad jej przebiegiem“.

Jaskrawo od tego rzeczowego stanowiska odbiega artykuł D. Kuszewskiego „Ku zniżce kosztów kapitału“, umieszczony w Nr. 3 czasopisma **„Społem“** organu Związku spółdzielni spożywców.

> „Prawo kapitału do dochodu — to jedno z ujemnych zjawisk współczesnego systemu gospodarczego, sprzeczne z sensem trudu osobistego i logiką sprawiedliwości... Jesteśmy przeciwnikami prawa kapitału do dochodu“.

Z tego Marxowskiego ujęcia zagadnienia wynika jasno sformułowany wniosek, że o ile nie można anulować procentu, to należy go przynajmniej możliwie zredukować.

> „Wydatne przeto ograniczenie stopy procentowej w tego rodzaju warunkach może być osiągnięte tylko w drodze ustawowych zarządzeń“.

Historję tych zarządzeń omawia w dalszym ciągu autor, dając w rezultacie następującą tablicę, zawierającą półtoraroczny bilans wymienionej akcji.

	Stopa poprzedn. (w procentach)	Stopa obecna (w procentach)	Obniżka punktów
dopuszczalne korzyści w stosunkach pieniężnych . . .	15	12	3
stopa dyskontowa w Banku Polskim	$7^1/_2$	5	$2^1/_2$
stopa dyskotowa w bankach państwowych	$9^1/_4$	$7^1/_2$	1[illegible]/4
stopa dyskontowa w kasach komunalnych i spółdzielniach	11—12	$9^1/_2$—10	$1^1/_2$—2
stopa dyskontowa w bankach akcyjnych	11	$9^1/_2$	$1^1/_2$
oprocentowanie wierzytelności hipotecznych	10 i wyż.	6	4
oprocentow. wkładów w P. K. O.	7	4	3
oprocentow. wkładów w bankach państwowych	4— $7^3/_4$	$2^2/_4$—5	$2^3/_4$
oprocentow. wkładów w komunaln. kasach oszczędności	6—10	4—$6^1/_2$	2—$3^1/_2$
oprocentow. wkładów w spółdzielniach	6—12	4—$6^1/_2$	2—$5^1/_2$
oprocentow. wkładów w bankach akcyjnych	5— 8	4—$6^1/_2$	1—$1^1/_2$

Rzecz jasna, że niezrozumiałem jest dla autora, dlaczego wślad za ostatnią obniżką oprocentowania wkładów nie nastąpiła zaraz wydatna redukcja stopy procentowej operacyj czynnych. Dlatego w zakończeniu podkreśla konieczność obniżenia odsetek pobieranych inaczej bowiem czyniłoby to

„wrażenie jakgdyby specjalnej akcji na rzecz polepszenia sytuacji budżetowo-bilansowej niepaństwowych instytucyj pieniężnych. Zapewnia komunalnym kasom oszczędności, spółdzielniom i t. p. większą rozpiętość między stopą procentową płaconą a pobieraną, a bankom prywatnym — możność konkurowania z wymienioną grupą instytucyj oszczędnościowych przy pomocy wolnej od nacisku ustawowego i w rezultacie stosunkowo obecnie wyższej stopy procentowej od wkładów. Nie wydaje się, aby tego rodzaju pomoc była zarówno konieczna, jak właściwa".

STATYSTYKA

Wkłady w instytucjach kredytowych na dzień 30. IX. 1933 r. według danych G. U. S.

Miljony złotych.

Nazwa instytucji / Rodzaj wkładów	1929	1930	1931	1932		1933		
	31. XII	31. XII	31. XII	30. IX	31. XII	31. III	30. VI	30. IX
Ogółem	2 694,0	3 039,3	2 686,0	2 576,0	2 723,1	2 621,1	2 591,0	2 594,8
Bank Polski [a]	177,4	162,4	190,5	116,7	196,3	120,1	126,0	122,3
Bank Gospodarstwa Krajowego [b]	254,9	243,1	238,7	266,3	261,1	272,1	254,4	231,4
Wkłady terminowe	116,0	103,7	98,0	88,9	97,2	115,0	90,3	84,5
„ czekowe	107,2	81,8	88,4	120,8	105,7	98,5	105,1	89,6
„ oszczędnościowe i asygnaty kasowe	23,8	35,0	46,4	50,6	53,0	53,8	52,1	50,9
Salda kredytowe rach. bieżących	7,9	22,6	5,9	6,0	5,2	4,8	6,9	6,4
Państwowy Bank Rolny [b]	70,9	62,3	62,9	62,5	60,5	60,9	68,5	74,0
Wkłady terminowe	24,9	29,6	32,4	26,5	31,2	30,2	36,0	41,4
„ czekowe	43,3	31,2	27,7	33,3	27,0	28,9	30,8	30,4
Salda kredytowe rach. bieżących	2,7	1,5	2,8	2,7	2,3	1,8	1,7	2,2
Banki komunalne [c]	61,0	68,5	62,5	66,0	63,8	68,3	68,4	68,7
Wkłady terminowe	52,3	57,3	50,9	52,1	52,1	55,5	56,4	56,6
„ à vista	6,2	6,7	8,7	9,1	8,1	9,3	8,2	7,8
Salda kredytowe rach. bieżących	2,5	4,5	2,9	4,8	3,6	3,5	3,8	4,3
Banki akcyjne [d]	881,8	1 020,2	611,7	534,2	527,5	502,1	460,5	463,5
Wkłady terminowe	340,4	382,2	209,3	169,6	185,1	164,2	141,3	127,2
„ bezterminowe	351,6	395,4	229,7	215,5	203,6	202,0	193,7	190,8
Salda kredytowe rach. bieżących	189,8	242,6	172,7	149,1	138,8	135,9	125,5	145,5
Oddziały zagranicznych banków akcyjnych	76,8	71,5	55 9	48,6	52,6	51,1	50,6	48,6
Wkłady terminowe	23,6	22,9	8,1	9.3	8,5	8,4	8.7	7,5
„ bezterminowe	16,5	20,1	14,5	11,1	12,4	11,3	9,5	10,8
Salda kredytowe rach. bieżących	36,7	28,5	33,3	28,2	31,7	31,4	32.4	30,3
Pocztowa Kasa Oszczędności	383,6	431,3	509,8	562,0	622,9	594,4	621,5	661,7
Wkłady oszczędnościowe	173,0	253,7	332,2 [e]	401,1	444,9	434,6	454,4	476,7
„ czekowe	210,6	177,6	177,6	160,9	178,0	159.8	167,1	185,0
Kasy Oszczędności [f]	446,4	582,1	603,3	611,4	627,9	648,0	643,6	629,0
Wkłady oszczędnościowe [e]	401,6	535,0	559,4	566,1	582,4	601,3	593,5	586,1
Salda kredytowe rach. bieżących	44,8	47,1	43,9	45,3	45,5	46,7	50,1	42,9
Spółdzielnie kredytowe [g]	337,7	392,4	346,4	303,9	306,5	300,4	293,8	291,3
Centralna Kasa Spółek Rolniczych	3,5	5,5	4,3	4,4	4,0	3,7	3,7	4,3
Wkłady na książeczkach i asygnaty kasowe	0,7	1,1	0,8	0,8	0,9	1,0	0,9	0,9
Salda kredytowe rach. bieżących	2,8	4,4	3,5	3,6	3,1	2,7	2,8	3,4

a Rachunki żyrowe bez rachunków kas skarbowych, urzędów celnych i Ministerstwa Skarbu. *b* Bez lokat skarbowych. *c* Dwa banki: Polski Bank Komunalny w Warszawie i Komunalny Bank Kredytowy w Poznaniu. *d* Do końca 1932 r. banki akcyjne oraz 5 największych domów bankowych, od 1. I. 1933 r. banki akcyjne i 7 największych domów bankowych. *e* W tem sumy t. zw. III waloryzacji; w dn. 30. IX. 1933 r. wysokość ich wynosiła 26,8 milj. zł. *f* Miejskie i powiatowe, oraz dwie niekomunalne. *g* Według Biuletynu Rady Spółdzielczej, obejmującego spółdzielnie należące do Związków rewizyjnych. Ze względu na zmieniającą się liczbę spółdzielni, objętych statystyką Rady Spółdzielczej, dane za poszczególne kwartały są częściowo nieporównywalne.

NADESŁANE

„Przegląd Gospodarczy" zeszyt 3 z dnia 1 lutego r. b.: „Przegląd sytuacji" — E. R.; „Rokowania o bilans płatniczy — Dr. T. Łychowski; „Organizacja ubezpieczeń społecznych" — J. B.; „Sytuacja przemysłu węglowego w 1933 r. i widoki jego rozwoju" — Antoni Olszewski; „Nowa faza w polityce walutowej Stanów zjednoczonych A. P." — Zygmunt Karpiński; „Z gospodarczego położenia Francji" — Dr. Roman Battaglia.

Poza tem zeszyt zawiera: Rynek pieniężny, Rynki towarowe oraz Kronikę.

Drukarnia Samorządowego Instytutu Wydawniczego, Warszawa, ul. Dobra Nr. 28.